

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

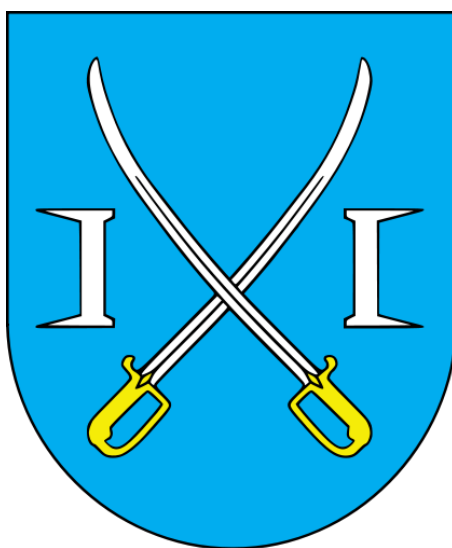

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

GMINA TŁUCHOWO
POWIAT LIPNOWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA TŁUCHOWO
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING
SPRAWDZAJĄCY	BARBARA WOJCIECHOWSKA
PODPIS SPRAWDZAJĄCEGO	

Tłuchowo 2016

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	6
3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	8
4. Uproszczona diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo	11
5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego.....	17
6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego.....	27
6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego	27
6.2. Obszar rewitalizacji gminy.....	28
6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	32
7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji.....	46
8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	47
9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	49
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji.....	55
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	61
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	70
13. System realizacji (wdrażania) <i>Programu Rewitalizacji</i>	78
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu	83
15. Spis tabel	85
16. Spis rysunków	85
17. Spis wykresów.....	86

Wykaz skrótów

LPR – Lokalny Program Rewitalizacji

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego

UE – Unia Europejska

MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa

RPO – Regionalny Program Operacyjny

RPO WK-P – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

SZOOP – Szczegółowy opis osi priorytetowych

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne

UP – Umowa Partnerstwa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

Problemy społeczno-gospodarcze występujące w ostatnich latach na terenie Polski są następstwem dokonujących się zmian politycznych i gospodarczych. Sytuacja ta stawia przed władzami samorządowymi nowe wyzwania, które mają prowadzić do łagodzenia skutków tych niekorzystnych zjawisk. W efekcie, dużego znaczenia zaczęło nabierać planowanie, opracowywanie i realizowanie kompleksowych i wieloletnich *Programów Rewitalizacyjnych*, mających na celu rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów występujących szczególnie na zdegradowanych obszarach.

Zgodnie z definicją rewitalizacji umieszczoną w art. 2 ustawy o rewitalizacji (Dz.U 2015 poz. 1777 z późn. zm.): *„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”*.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446). Jest spójnym, strategicznym dokumentem, zawierającym wieloletni program działań prowadzących do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego i stworzenia odpowiednich warunków do ich rozwoju.

Celami i oczekiwanymi efektami rewitalizacji są:

- wzrost aktywności społecznej;
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- ożywienie gospodarcze i wzrost potencjału gospodarczego.

Rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno-gospodarczego danego regionu. Rewitalizacja jest procesem kompleksowym oraz długotrwałym, w związku z czym dotyczy wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną dotkniętą określonymi problemami. Wyznaczone w jej ramach działania, muszą być konsekwentnie realizowane przez władze Gminy. Tylko takie podejście wpłynie na osiągnięcie wyznaczonych celów i pobudzi rozwój społeczno-gospodarczy danej jednostki samorządu terytorialnego.

Ponadto, rewitalizacja ma umożliwić na obszarach zdegradowanych tworzenie warunków lokalnych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności

kulturalnej i edukacyjnej, w tym także podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem działań obejmujących:

- poprawę estetyki przestrzeni publicznej;
- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zabudowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem;
- rewaloryzację obiektów infrastruktury społecznej oraz budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym;
- zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez budowę i przebudowę infrastruktury (dróg, budynków, parkingów) aby dostosować się do działalności i potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny;
- współpracę różnych środowisk i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości;
- aktywizację organizacji kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych dla rozwoju czy usprawnienia ich działalności poprzez remont lub przebudowę obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego lub kulturalnego.

Program Rewitalizacji (PR) to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturalnej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Program Rewitalizacji powinien charakteryzować się następującymi cechami:

- **KOMPLEKSOWOŚĆ**
 - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe;
 - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- **KONCENTRACJA**
 - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- **KOMPLEMENTARNOŚĆ**
 - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi;
 - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy;

- efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.).
- **PARTYCYPACJA**
- nierozzerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu;
 - musi mieć realny charakter;
 - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Program Rewitalizacji podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (opiniowaniu przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i wyłożeniu do konsultacji społecznych na 21 dni, w przypadku stwierdzenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko), a następnie przyjmowany jest uchwałą Rady Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo jest dokumentem planistycznym, określającym cele i programy działań, przy założeniu, że znamionuje się on „żywym” charakterem oraz możliwością aktualizacji. Stanowi on podstawę do ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto, *Program* spełnia wymogi *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz jest zgodny z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*.

Prace związane z opracowaniem *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza JST przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, spotkania konsultacyjne). Ponadto, dokument został opracowany we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Tłuchowo.

Opracowanie *Programu Rewitalizacji* obejmowało następujące etapy:

1. Diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo – analiza i ocena potrzeb Gminy na podstawie obecnie panującej sytuacji społeczno-gospodarczej;
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - wskazanie obszaru Gminy znajdującego się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk;
3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego - wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym podjęte zostaną działania wspierające, rewitalizacyjne;
4. Wyznaczenie wizji obszaru rewitalizowanego - określenie wizerunku Gminy Tłuchowo w perspektywie na kilkanaście następnych lat;
5. Sformułowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych - określenie priorytetowych działalności i kierunków rozwoju Gminy w celu wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego;
6. Opracowanie harmonogramu realizacji *Programu Rewitalizacji* i określenie źródeł jego finansowania;
7. Przedstawienie sposobów monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych;
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa.

Na poszczególnych etapach opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* zapewniono wszystkim interesariuszom *Programu Rewitalizacji* możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- ankietyzacja;
- spotkania z mieszkańcami Gminy;
- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy oraz władzami Gminy Tłuchowo.

Program Rewitalizacji jest narzędziem służącym do planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych form aktywności w zakresie rewitalizacji. Jego przyjęcie odbywa się poprzez podjęcie uchwały przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym. Etapem finalnym, kończącym prace nad dokumentem, będzie uchwalenie *Programu Rewitalizacji* przez Radę Gminy Tłuchowo.

3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO POWIATU LIPNOWSKIEGO

Podstawowym celem, misją Powiatu Lipnowskiego na lata 2014-2020 ujętym w dokumencie jest:

„Rozwój gospodarczy drogą do rozkwitu nowoczesnego społeczeństwa”

Za najważniejsze zidentyfikowane obszary wymagające interwencji w ramach ORSG zostały uznane następujące obszary:

1. Rozwój gospodarki i rynku pracy;
2. Rozwój infrastruktury;
3. Rozwój kreatywnego społeczeństwa;
4. Zachowanie dziedzictwa naturalnego.

Priorytety inwestycyjne	Kierunki działań
Spójna przestrzeń gospodarcza	• rozwój terenów inwestycyjnych; • tworzenie infrastruktury dla potrzeb gospodarczych (w tym przestrzeni biurowej); • wspieranie inicjatyw gospodarczych i samozatrudnienia na terenie ORSG PL; • rozbudowa branży turystycznej w oparciu o spójną ofertę turystyczną gmin ORSG PL; • rozwój nowoczesnego i ekologicznego sektora rolniczego; • stworzenie oferty inwestycyjno- gospodarczej ORSG PL.
Dostęp do infrastruktury i usług	• poprawa infrastruktury drogowej; • stworzenie infrastruktury pieszo- rowerowej; • rozwój sieci i usług teleinformatycznych; • rozwój kompetencji ITC; • rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej; • budowa sieci gazowej; • rozwój nowoczesnych i proekologicznych technologii w budownictwie.
Aktywizacja przeciwko zagrożeniom społecznym	• budowa sprawnego systemu wsparcia jednostki i rodziny w kryzysie; • włączenie społeczne grup zagrożonych; • aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych ubóstwem; • poprawa usług opieki zdrowotnej, w tym wdrożenie programów profilaktycznych; • rozbudowa systemu opieki nad dziećmi; • ułatwianie sprawnego powrotu na rynek pracy.
Kreatywna jednostka, kreatywne społeczeństwo.	• wszechstronny rozwój bazy dydaktyczno-oświatowej; • stworzenie nowoczesnej oferty edukacyjnej dla wszystkich szczebli kształcenia; • rozwój szkolnictwa zawodowego szansą na rynku pracy; • ukształtowanie kompetentnych kadr; • rozbudowa i promocja systemu kształcenia prze całe życie;

	• spójna i rozwinięta oferta kulturalno-społeczno-sportowa obszaru; • rozwój przestrzeni sprzyjającej ożywieniu kulturalno-rekreacyjnemu i wymianie międzypokoleniowej.
Natura dziedzictwem obszaru	• rozwój edukacji ekologicznej; • promowanie i inwestowanie w niskoemisyjne systemy grzewcze i instalacje oparte na OZE; • budowa spójnego systemu gospodarowania odpadami i recyklingu; • rekultywacja naturalnych zbiorników wodnych, parków i innych terenów cennych przyrodniczo; • proekologiczne zagospodarowanie przestrzeni sąsiadującymi z terenami cennymi przyrodniczo i krajobrazowo.
Bogactwo tradycji i kultury	• rewitalizacja przestrzeni miejsko-wiejskiej; • zachowanie oraz promocja tradycji i zwyczajów obszaru; • rewitalizacja obiektów istotnych historycznie i kulturowo; • działania na rzecz upowszechnienia dóbr kultury (np. digitalizacja).

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo wpisuje się w realizację celów wyznaczonych w Strategii Obszaru Rozwoju Powiatu Lipnowskiego. *Realizacja Programu* wpłynie na rozwój kreatywnego społeczeństwa, na ochronę dziedzictwa naturalnego, rozwój niezbędnej infrastruktury, a także poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. W związku z tym, realizuje wyznaczoną misję dla powiatu lipnowskiego.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU LIPNOWSKIEGO NA LATA 2006-2016

Dokument został przyjęty uchwałą nr XXXVIII/255/2006 przez Radę Powiatu w Lipnie w dniu 26 października 2006 roku.

Sformułowana misja dla Strategii brzmi: **wykształceni i zdrowi mieszkańcy, modernizująca się produkcja i przetwórstwo, turystyka oraz żywność ekologiczna – drogą do wzrostu poziomu życia i konkurencyjności powiatu.**

Realizacja misji odbywa się dzięki wyznaczonym strategicznym obszarom działania oraz poszczególnym celom operacyjnym:

1. Rozwój zasobów ludzkich
 - budowa społeczeństwa opartego na wiedzy;
 - budowa społeczeństwa obywatelskiego;
 - promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy, osób zagrożonych utratą zatrudnienia oraz integracja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
 - wzmocnienie pozycji kulturalnej powiatu.
2. Rozwój gospodarczy
 - kreowanie warunków przedsiębiorczości;

- rozwój infrastruktury technicznej.
- 3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
 - tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej;
 - rozwój gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego.
- 4. Środowisko przyrodnicze i kulturowe
 - zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego;
 - kształtowanie i promocja dziedzictwa kulturowego.

Działania określone w *Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* są komplementarne do działań planowanych w ramach *Strategii*. W związku z tym, przedmiotowy *Program Rewitalizacji*, przyczyni się do realizacji celów określonych w opisywanej *Strategii Rozwoju Powiatu Lipnowskiego*.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TŁUCHOWO NA LATA 2014-2020

Misją Gminy Tłuchowo ujętą w Strategii Rozwoju Gminy jest:

Efektywne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy zapewniające godne warunki bytowe, rozwój społeczeństwa lokalnego oraz poczucie stabilizacji w przyszłości

Wizją Gminy Tłuchowo jest:

GMINA TŁUCHOWO GMINĄ PRZYJAZNĄ MIESZKAŃCOM I RODZINIE, Z ROZWIJAJĄCĄ SIĘ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ, SPOŁECZNĄ I NOWOCZESNYM ROLNICTWEM, NA TERENIE KTÓREJ ISTNIEJĄ KORZYSTNE WARUNKI DO ROZWOJU MSP

Dla realizacji powyższych założeń wyznaczono następujące cele strategiczne i operacyjne:

1. Rozbudowywać i modernizować infrastrukturę społeczną i techniczną wpływającą na jakość życia mieszkańców m.in. poprzez wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.
 - a. W zakresie infrastruktury społecznej:
 - Dalszy rozwój i unowocześnienie infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie wysokiego poziomu nauczania;
 - Stworzenie oferty edukacyjnej, rekreacyjnej i opiekuńczej skierowanej do seniorów;
 - Zapewnienie mieszkańcom atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, w tym dla dzieci w okresie wakacyjnym;
 - Rozwijanie współpracy partnerskiej, zwłaszcza z organizacjami pozarządowymi;

- b. W zakresie infrastruktury technicznej:
 - Kontynuacja rozbudowy infrastruktury drogowej na terenie Gminy;
 - Dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej w miarę potrzeb, m.in. sieci gazowej, kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków i przydomowych oczyszczalni ścieków;
 - Rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych i turystycznych na terenie Gminy;
 - Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- 2. Tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości.
 - Uzbrojenie terenów inwestycyjnych;
 - Wspieranie przedsiębiorców już działających i rozpoczynających prowadzenie działalności na terenie Gminy.
- 3. Rozwijać infrastrukturę turystyczną.
 - Wykorzystanie istniejących walorów kulturowych i przyrodniczych do rozwinięcia oferty turystycznej Gminy;
 - Rozwój bazy turystycznej i około turystycznej m.in. w okolicy rzeczki Skrwy;
 - Wspieranie powstawania i funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych;
 - Zapewnienie efektywnego systemu promocji Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo przyczyni się do osiągnięcia celów zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Gminy Tłuchowo na lata 2014 – 2020. Podobnie jak Strategia, Program Rewitalizacji kładzie duży nacisk na rozwój w sferze społecznej, przestrzennej, środowiskowej i gospodarczej. W związku z tym, przedmiotowy Program zgodny jest ze Strategią Rozwoju Gminy Tłuchowo.

4. Uproszczona diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo

Gmina Tłuchowo jest gminą wiejską położoną w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie lipnowskim. Gmina graniczy od północy z gminą Skępe (powiat lipnowski); od wschodu z gminą Mochowo (powiat sierpecki); od południa z gminą Dobrzyń nad Wisłą (powiat lipnowski) i gminą Brudzeń Duży (powiat płocki); od zachodu z gminą Wielgie (powiat lipnowski).

SFERA SPOŁECZNA

Na koniec 2015 r. Gminę Tłuchowo zamieszkiwało 4 664 mieszkańców, co stanowi 6,98% ludności powiatu lipnowskiego i 0,23% ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W latach 2010-2015 nastąpił spadek liczby mieszkańców Gminy o 1,27%, natomiast dla powiatu o 1,18%. Struktura mieszkańców Gminy ze względu na płeć wskazuje na niewielką przewagę liczby mężczyzn nad kobietami (w 2015 r. – 50,58% mężczyzn).

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	Gmina Tłuchowo	4 724	4 698	4 682	4 689	4 685	4 664
	Powiat Lipnowski	67 619	67 537	67 474	67 231	67 041	66 823
	woj. kujawsko-pomorskie	2 098 711	2 098 370	2 096 404	2 092 564	2 089 992	2 086 210

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z prognozą dla terenów wiejskich powiatu lipnowskiego, liczba ludności Gminy w kolejnych latach będzie systematycznie spadać. Jest to zjawisko niekorzystne wpływające hamująco na rozwój społeczno-gospodarczy tego terenu.

Najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 63,5% ogólnej liczby mieszkańców Gminy w 2015 roku. W latach 2010-2015 nastąpił spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa lokalnego. Zjawisko to ma niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną. Sukcesywny wzrost liczebności osób starszych pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze i wzrost wydatków w zakresie opieki społecznej.

Tabela 2. Ludność Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla Gminy							
w wieku przedprodukcyjnym	%	24,3	23,4	23,2	22,6	22,2	21,8
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,9	62,0	62,6	62,3	62,5
w wieku poprodukcyjnym	%	14,8	14,6	14,8	14,8	15,5	15,6
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla powiatu							
w wieku przedprodukcyjnym	%	22,4	22,1	21,5	21,0	20,6	20,1
w wieku produkcyjnym	%	63,1	63,1	63,4	63,4	63,5	63,5
w wieku poprodukcyjnym	%	14,5	14,8	15,1	15,5	15,9	16,5
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla województwa							
w wieku przedprodukcyjnym	%	19,4	19,0	18,8	18,5	18,3	18,2
w wieku produkcyjnym	%	64,7	64,4	64,1	63,7	63,3	62,7
w wieku poprodukcyjnym	%	16,0	16,6	17,1	17,8	18,4	19,1

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

W analizowanych latach wskaźnik przyrostu naturalnego na terenie Gminy Tłuchowo przyjmował wartości dodatnie (wyjątek rok 2011), zaś w 2015 roku wyniósł 5 osób. Na terenie powiatu wartość wskaźnika kształtowała się na dodatnim poziomie w latach 2010-2014, jednakże w 2015 roku osiągnęła wartość ujemną. W województwie odnotowano ujemne wartości przyrostu naturalnego tylko w latach 2013 oraz 2015.

Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Tłuchowo	3	-1	0	12	12	5
Powiat	100	50	76	3	48	-4
Województwo	2 143	1 308	328	-632	3	-1 333

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik migracji na obszarze Gminy, a także na obszarze powiatu i województwa systematycznie przyjmował wartości ujemne, co świadczy o większej liczbie wymeldowań niż zameldowań na tym terenie.

Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Tłuchowo	-6	-25	-27	-15	-24	-16
Powiat	-194	-132	-165	-235	-236	-209
Województwo	-1 443	-1 321	-1 528	-1 619	-1 738	-1 749

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z języka polskiego i matematyki ze szkół podstawowych z terenu Gminy Tłuchowo w 2016 roku kształtowały się poniżej średniej w województwie. Natomiast wyniki z języka angielskiego przewyższyły średnią wartość dla powiatu i województwa.

Tabela 5. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku

Wyszczególnienie	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w%	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w %
	Język polski			Matematyka		
Gmina Tłuchowo	49	65	18	49	49	25
Powiat	672	65	19	672	46	25
Województwo	18 303	69	18	18 303	51	27

Wyszczególnienie	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w%	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w %
	Język angielski			Język niemiecki		
Gmina Tłuchowo	49	69	23	-	-	-
Powiat	672	60	22	-	-	-
Województwo	17 946	68	23	373	56	17

Źródło: <http://www.oke.gda.pl/>

Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Tłuchowo kształtowały się przeważnie poniżej średniej dla powiatu i województwa. Wyjątek stanowią wyniki uzyskane z części humanistycznej egzaminu, w szczególności z historii i wiedzy o społeczeństwie, gdzie średnie rezultaty były wyższe od średnich w powiecie, a niższe od średnich w województwie. Wyniki te wskazują na niedostateczną skuteczność kształcenia na terenie Gminy Tłuchowo. Jednostką realizującą zadania w zakresie pomocy społecznej na terenie Gminy Tłuchowo jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do najpowszechniejszych problemów społecznych w Gminie Tłuchowo zalicza się ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność. W 2015 r. liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Tłuchowie z powodu ubóstwa wynosiła 384 (1092 osoby). Ponadto, duża liczba rodzin otrzymuje zasiłki rodzinne na dzieci. W 2015 roku 340 rodzin pobierało zasiłki rodzinne (spadek o 12,14% w stosunku do roku 2011), zaś na 601 dzieci w wieku do lat 17 rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (spadek o 16,3% w stosunku do roku 2011).

Na przełomie lat 2014/2015 w Gminie Tłuchowo spadła liczba osób bezrobotnych o 19,61%. W 2015 roku bezrobotni stanowili 11,1% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wg danych na rok 2015, liczba bezrobotnych na terenie Gminy wynosiła 324 osób, z czego liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku – 41.

Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Tłuchowo na tle powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie			2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani ogółem								
Ogółem	osoba	Gmina Tłuchowo	444	443	426	463	403	324
		Powiat	7 266	7 152	7 146	7 315	6 257	5 161
		Województwo	139 401	139 622	148 839	150 145	127 111	107 255
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
Ogółem	%	Gmina Tłuchowo	15,4	15,2	14,7	15,8	13,8	11,1
		Powiat	17,0	16,8	16,7	17,1	14,7	12,2
		Województwo	10,3	10,3	11,1	11,3	9,6	8,2

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych; dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Lipnie

Główną instytucją realizującą zadania związane z upowszechnianiem kultury i sztuki w Gminie Tłuchowo jest Gminny Ośrodek Kultury w Tłuchowie. Ponadto, na terenie Gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Tłuchowie oraz filia biblioteki publicznej zlokalizowana w Mysłakówku. Na obszarze Gminy funkcjonują również świetlice wiejskie w miejscowościach: Jasień, Źródła, Turza Wilcza, Mysłakówko, Borowo, Trzcianka, Koziróg Rieczny. Na terenie Gminy Tłuchowo organizowane są imprezy okolicznościowe o różnorodnym charakterze.

SFERA GOSPODARCZA

Na terenie Gminy Tłuchowo w 2015 roku funkcjonowało 300 podmiotów gospodarczych, co stanowi 6,17% podmiotów powiatu lipnowskiego. W latach 2012-2015 nastąpił wzrost liczby podmiotów gosp. w Gminie o 7,14%. W Gminie Tłuchowo, podobnie jak w powiecie lipnowskim przeważają podmioty prywatne – w 2015 stanowiły one 84,67% wszystkich podmiotów działających na obszarze Gminy Tłuchowo (w powiecie – ponad 81%). Wśród podmiotów sektora prywatnego największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Największa ilość podmiotów działa w sekcji handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz w pozostałej działalności usługowej.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Gmina Tłuchowo położona jest na terenie Pojezierza Dobrzyńskiego. Do czynników przyrodniczych występujących na terenie Gminy Tłuchowo, które stanowią potencjał turystyczny można zaliczyć dolinki, parowy i rozcięcia erozyjne w rejonie doliny Skrwy wraz z dopływami: Bobrownicą i Łachnicą; rozległe kompleksy leśne stanowiące dominujący element krajobrazu w północnej i północno-wschodniej części Gminy; wieloprzestrzenne obszary najlepiej zachowane pod względem przyrodniczym objęte krajową siecią ekologiczną EKONET-POLSKA; strefę ochrony bociana czarnego *Ciconia nigra* będącą w obszarze zainteresowania ornitologów; obszary wokół rzek Skrwy i Czernicy, włączone do korytarza ekologicznego o randze krajowej ekologicznej ECONET. Na terenie Gminy nie zostały ustanowione żadne obszarowe formy ochrony przyrody wymienione w ustawie o ochronie przyrody.

Gmina Tłuchowo położona jest na glebach, które stwarzają korzystne warunki do ich gospodarczego wykorzystania. W Gminie nie występują gleby o najwyższej przydatności rolniczej: klasy I i II. Gleby klasy IIIa stanowią jedynie 1,2% powierzchni gruntów ornych. Udział poszczególnych klas gleb przedstawia się następująco na terenie Gminy: III – 10,5%, IV – 34,9%, V – 30,25%, VI – 24,3%. Znaczący udział mają grunty rolne średniej jakości rolniczej (głównie klasy bonitacyjnej III – IVb) – 45,4% zasobów ogólnych.

Źródło: Plan Urzędniowo-Rolny Gminy Tłuchowo; Załącznik do Uchwały Nr XVI/98/2012 Rady Gminy Tłuchowo z dnia 20.11.2012 r.

Wg badań WIOŚ, w powietrzu atmosferycznym na terenie strefy kujawsko-pomorskiej, w której znajduje się Gmina Tłuchowo odnotowano przekroczenia stężenia pyłu PM₁₀, B(a)P i ozonu (długoterm.). Przekroczenia poziomu stężeń niektórych substancji szkodliwych w powietrzu uzasadniają konieczność wdrażania na terenie strefy, a więc i Gminy Tłuchowo działań mających na celu racjonalizację wykorzystania energii.

SFERY: PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

Powierzchnia Gminy Tłuchowo stanowi 9,79% powierzchni powiatu lipnowskiego. W strukturze użytkowania gruntów Gminy Tłuchowo przeważają użytki rolne (75,75%, w tym największy udział mają grunty orne - 90,06%), a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (17,27%).

Sieć drogową Gminy Tłuchowo tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne o zróżnicowanym stanie technicznym, których łączna długość wynosi 246 km (brak dróg krajowych i autostrad).

W skład sieci wodno-kanalizacyjnej wchodzi 137 km sieci wodociągowej oraz 972 szt. czynnych przyłączy wodociągowych (4 391 podłączonych osób) oraz ok. 8 km sieci kanalizacji sanitarnej i 222 szt. przyłączy (1050 podłączonych mieszkańców). Z sieci wodociągowej korzysta 93,7% mieszkańców (w powiecie 95,5%), zaś z sieci kanalizacji sanitarnej tylko 22,4% mieszkańców (w powiecie 35%).

Gmina Tłuchowo jest zasilana w energię elektryczną z Głównego Punktu Zasilania 110/15 kV (GPZ) w Lipnie. Dostawę energii, sprawność i bieżącą eksploatację elementów sieci energetycznej na obszarze Gminy zapewnia ENERGA-OPERATOR S.A. Oddział w Toruniu.

Na terenie Gminy Tłuchowo brak jest scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło. Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez rozproszone ogrzewanie piecowe oraz systemy ogrzewane z lokalnych kotłowni, które zasilają obiekty użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego oraz obiekty przemysłowo-usługowe. Długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy wynosiła w 2014 roku 17 784 m. Od 2009 roku trwa rozbudowa sieci gazowej - rośnie liczba przyłączy, odbiorców gazu i korzystających z sieci gazowej. W 2014 roku czynnych było 66 przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Z sieci korzystało łącznie 207 mieszkańców, co stanowi 4,4% mieszkańców Gminy. Odnawialne źródła energii wykorzystywane są w niewielkim stopniu (niektóre budynki prywatne wyposażone są w kolektory słoneczne oraz panele fotowoltaiczne).

Na terenie Gminy Tłuchowo istnieje uporządkowany system gospodarki odpadami, prowadzony zgodnie z „Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Tłuchowo”. Na terenie Gminy istnieje mobilny Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), który umożliwia selektywną zbiórkę odpadów.

Przeprowadzona analiza negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy Tłuchowo koncentruje się głównie w sferze społecznej (wysoki udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej; starzejące się społeczeństwo, niska skuteczność kształcenia i mała aktywność edukacyjna młodzieży, wysoki wskaźnik bezrobocia), a także w pozostałych sferach, dotyczących niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, przekroczenia standardów jakości środowiska, niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, terenów publicznych, brak miejsc spotkań i integracji dla mieszkańców, niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska, niewystarczająco rozwinięta baza sportowa i okolicznościowa oraz infrastruktura drogowa wymagająca modernizacji.

Występujące na terenie Gminy zjawiska kryzysowe, zakłócają prawidłowy rozwój mieszkańców i wpływają na pogorszenie jakości ich życia. Obecność ww. problemów stanowi uzasadnienie dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Tłuchowo.

5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego

Definicje stanu kryzysowego i obszaru zdegradowanego

Obecność stanu kryzysowego powodowana jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Negatywne zjawiska społeczne współwystępują z negatywnymi zjawiskami z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji na danym terenie, należy wyznaczyć obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym obszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z tych podobszarów.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych, definiują obszar zdegradowany jako obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Stan kryzysowy jest to stan, który spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, które

współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej w jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Tłuchowo posłużono się wskaźnikami, które najwierniej oddają istotę problemów występujących na przedmiotowym obszarze.

Wyznaczanie obszaru zdegradowanego:

Analizie poddane zostały wszystkie sołectwa wchodzące w skład Gminy Tłuchowo, co zapewniło porównywalność wyników. Przy wyborze obszarów zdegradowanych wykorzystano dane, którymi dysponował Urząd Gminy w Tłuchowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie oraz Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie. Na ich podstawie, możliwe było wyznaczenie następujących wskaźników ilościowych:

- WS1 – udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS2 – stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS3 – udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS4 – udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS5 – wskaźnik przestępstw kryminalnych (popełnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców;
- WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze (sfera gospodarcza).

Obszar zdegradowany został wyznaczony na podstawie analizy każdego z wyżej wymienionych wskaźników dla poszczególnych sołectw Gminy Tłuchowo. Degradacja wyróżnia obszary, dla których poszczególne wskaźniki przyjmują wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy.

Tabela 7. Wskaźnik WS1 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Borowo	116,00	20	17,24%
Jasień	327,00	38	11,62%
Julkowo	203,00	18	8,87%
Kamień Kmiecy	171,00	27	15,79%
Kamień Kotowy	271,00	38	14,02%
Kłobukowo	242,00	38	15,70%
Koziróg Leśny	191,00	28	14,66%
Koziróg Rieczny	139,00	26	18,71%
Małomin	74,00	9	12,16%
Marianki	87,00	18	20,69%
Mysłakówko	340,00	49	14,41%
Rumunki Jasieńskie	79,00	15	18,99%
Suminek	129,00	25	19,38%
Tłuchowo	1183,00	164	13,86%
Tłuchówek	238,00	35	14,71%
Trzcianka	272,00	47	17,28%
Turza Nowa	53,00	9	16,98%
Turza Wilcza	285,00	42	14,74%
Wyczałkowo	122,00	16	13,11%
Źródła	183,00	20	10,93%
RAZEM	4705,00	682,00	15,19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje proces starzenia się ludności są sołectwa: Borowo, Kamień Kmiecy, Kłobukowo, Koziróg Rieczny, Marianki, Rumunki Jasieńskie, Suminek, Trzcianka, Turza Nowa. Wartości wskaźnika w wymienionych sołectwach są najwyższe i najbardziej odbiegają od średniej dla Gminy.

Tabela 8. Wskaźnik WS2 - stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Borowo	20	76	26,32%
Jasień	38	212	17,92%
Julkowo	18	130	13,85%
Kamień Kmiecy	27	107	25,23%
Kamień Kotowy	38	167	22,75%
Kłobukowo	38	135	28,15%
Koziróg Leśny	28	122	22,95%
Koziróg Rieczny	26	87	29,89%
Małomin	9	40	22,50%
Marianki	18	52	34,62%
Mysłakówko	49	224	21,88%
Rumunki Jasieńskie	15	42	35,71%
Suminek	25	84	29,76%
Tłuchowo	164	776	21,13%
Tłuchówek	35	150	23,33%
Trzcianka	47	168	27,98%
Turza Nowa	9	37	24,32%
Turza Wilcza	42	177	23,73%
Wyczałkowo	16	79	20,25%
Źródła	20	118	16,95%
RAZEM	682,00	2983	24,46%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje zaawansowany proces starzenia się ludności są sołectwa: Borowo, Kamień Kmiecy, Kłobukowo, Koziróg Rieczny, Marianki, Rumunki Jasieńskie, Suminek, Trzcianka. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 9. Wskaźnik WS3 - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Borowo	116,00	26	22,41%
Jasień	327,00	75	22,94%
Julkowo	203,00	74	36,45%
Kamień Kmiecy	171,00	46	26,90%
Kamień Kotowy	271,00	44	16,24%
Kłobukowo	242,00	133	54,96%
Koziróg Leśny	191,00	65	34,03%
Koziróg Rzeczny	139,00	32	23,02%
Małomin	74,00	37	50,00%
Marianki	87,00	4	4,60%
Mysłakówko	340,00	47	13,82%
Rumunki Jasieńskie	79,00	32	40,51%
Suminek	129,00	23	17,83%
Tłuchowo	1183,00	153	12,93%
Tłuchówek	238,00	49	20,59%
Trzcianka	272,00	64	23,53%
Turza Nowa	53,00	21	39,62%
Turza Wilcza	285,00	75	26,32%
Wyczałkowo	122,00	36	29,51%
Źródła	183,00	72	39,34%
RAZEM	4705,00	1108,00	27,78%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje uzależnienie społeczeństwa od pomocy społecznej są sołectwa: Julkowo, Kłobukowo, Koziróg Leśny, Małomin, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 10. Wskaźnik WS 4 - udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	Dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Borowo	20	14	70,00%
Jasień	77	47	61,04%
Julkowo	55	25	45,45%
Kamień Kmiecy	37	17	45,95%
Kamień Kotowy	66	35	53,03%
Kłobukowo	69	60	86,96%
Koziróg Leśny	41	21	51,22%
Koziróg Rzeczny	26	14	53,85%
Małomin	25	17	68,00%
Marianki	17	8	47,06%
Mysłakówko	67	31	46,27%
Rumunki Jasieńskie	22	13	59,09%
Suminek	20	11	55,00%
Tłuchowo	243	84	34,57%
Tłuchówek	53	26	49,06%
Trzcianka	57	24	42,11%
Turza Nowa	7	5	71,43%
Turza Wilcza	66	51	77,27%
Wyczałkowo	27	17	62,96%
Źródła	45	30	66,67%
RAZEM	1040,00	550,00	57,35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje negatywne zjawisko są sołectwa: Borowo, Jasień, Kłobukowo, Małomin, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 11. WS5 – wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców

Sołectwo	Liczba przestępstw kryminalnych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców
Borowo	0	0
Jasień	1	0,001
Julkowo	0	0
Kamień Kmiecy	0	0
Kamień Kotowy	0	0
Kłobukowo	0	0
Koziróg Leśny	0	0
Koziróg Rieczny	0	0
Małomin	3	0,003
Marianki	0	0
Mysłakówko	1	0,001
Rumunki Jasieńskie	1	0,001
Suminek	1	0,001
Tłuchowo	1	0,001
Tłuchówek	3	0,003
Trzcianka	0	0
Turza Nowa	0	0
Turza Wilcza	0	0
Wyczałkowo	2	0,002
Źródła	1	0,001
RAZEM	14,00	0,0007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli obszarami gdzie występuje negatywne zjawisko są sołectwa: Jasień, Małomin, Mysłakówko, Rumunki Jasieńskie, Suminek, Tłuchowo, Tłuchówek, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 12. Wskaźnik WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Borowo	76	5	6,58
Jasień	212	15	7,08
Julkowo	130	4	3,08
Kamień Kmiecy	107	1	0,93
Kamień Kotowy	167	9	5,39
Kłobukowo	135	3	2,22
Koziróg Leśny	122	7	5,74
Koziróg Rieczny	87	6	6,90
Małomin	40	2	5,00
Marianki	52	3	5,77
Mysłakówko	224	12	5,36
Rumunki Jasieńskie	42	4	9,52
Suminek	84	1	1,19
Tłuchowo	776	90	11,60
Tłuchówek	150	18	12,00
Trzcianka	168	8	4,76
Turza Nowa	37	1	2,70
Turza Wilcza	177	5	2,82
Wyczałkowo	79	3	3,80
Źródła	118	1	0,85
RAZEM	2291,00	198,00	5,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość niższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami o niskiej aktywności gospodarczej są sołectwa: Kamień Kmiecy, Kłobukowo, Małomin, Suminek, Trzcianka, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest niższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 13. Koncentracja negatywnych zjawisk na terenie Gminy Tłuchowo

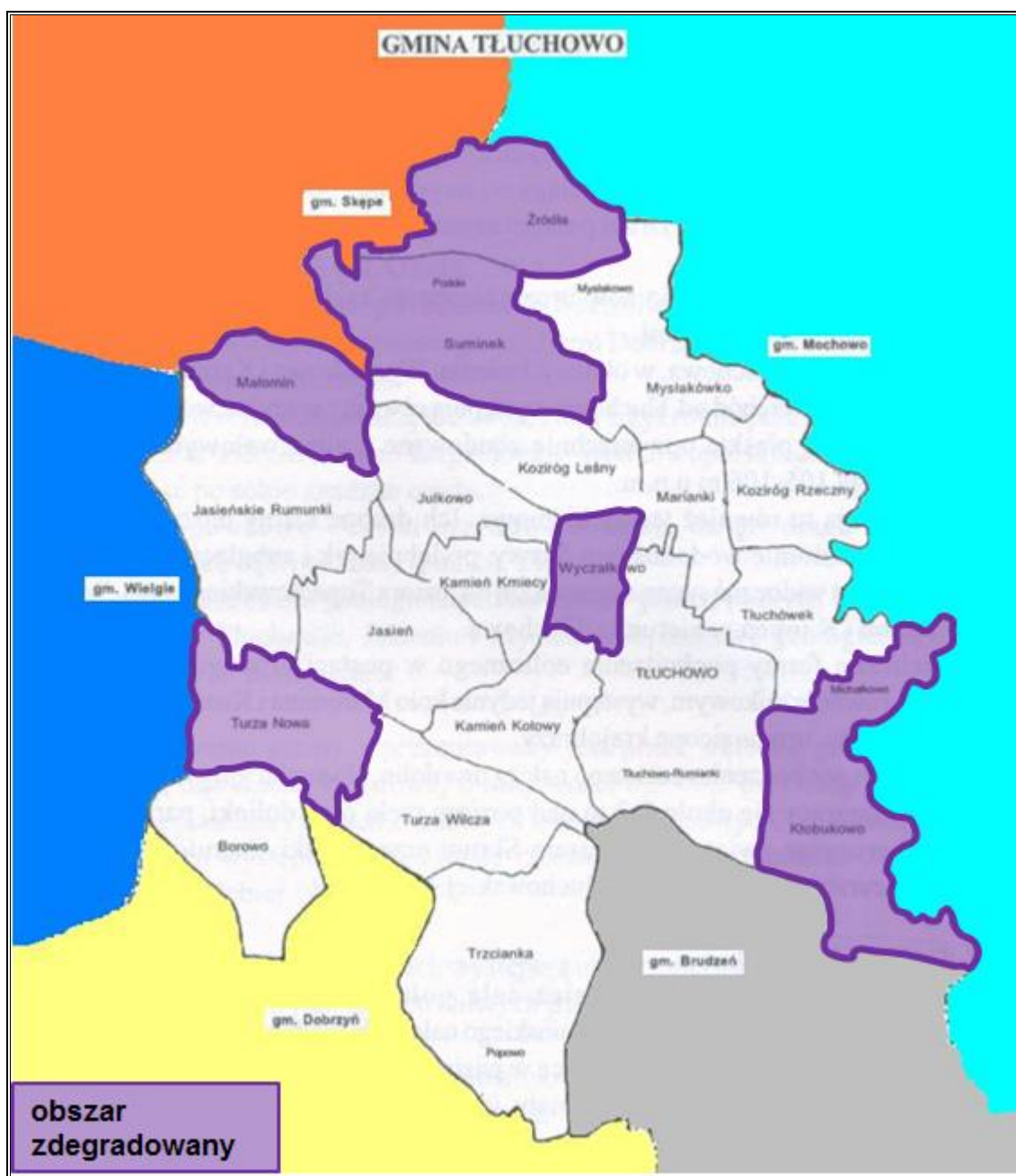
Sołectwo	WS1 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	WS2 Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	WS3 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	WS4 Udział dzieci do lat 17 na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	WS5 Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	WG Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	DEGRADACJA TAK/NIE
Borowo	17,24%	26,32%	22,41%	70,00%	0	6,58	NIE
Jasień	11,62%	17,92%	22,94%	61,04%	0,001	7,08	NIE
Julkowo	8,87%	13,85%	36,45%	45,45%	0	3,08	NIE
Kamień Kmiec	15,79%	25,23%	26,90%	45,95%	0	0,93	NIE
Kamień Kotowy	14,02%	22,75%	16,24%	53,03%	0	5,39	NIE
Kłobukowo	15,70%	28,15%	54,96%	86,96%	0	2,22	TAK
Koziróg Leśny	14,66%	22,95%	34,03%	51,22%	0	5,74	NIE
Koziróg Rieczny	18,71%	29,89%	23,02%	53,85%	0	6,90	NIE
Małomin	12,16%	22,50%	50,00%	68,00%	0,003	5,00	TAK
Marianki	20,69%	34,62%	4,60%	47,06%	0	5,77	NIE
Mysłakówko	14,41%	21,88%	13,82%	46,27%	0,001	5,36	NIE
Rumunki Jasieńskie	18,99%	35,71%	40,51%	59,09%	0,001	9,52	NIE
Suminek	19,38%	29,76%	17,83%	55,00%	0,001	1,19	TAK
Tłuchowo	13,86%	21,13%	12,93%	34,57%	0,001	11,60	NIE

Sołectwo	WS1 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	WS2 Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	WS3 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	WS4 Udział dzieci do lat 17 na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	WS5 Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	WG Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	DEGRADACJA TAK/NIE
Tłuchówek	14,71%	23,33%	20,59%	49,06%	0,003	12,00	NIE
Trzcianka	17,28%	27,98%	23,53%	42,11%	0	4,76	NIE
Turza Nowa	16,98%	24,32%	39,62%	71,43%	0	2,70	TAK
Turza Wilcza	14,74%	23,73%	26,32%	77,27%	0	2,82	NIE
Wyczałkowo	13,11%	20,25%	29,51%	62,96%	0,002	3,80	TAK
Źródła	10,93%	16,95%	39,34%	66,67%	0,001	0,85	TAK
ŚREDNIA DLA GMINY	15,19%	24,46%	27,78%	57,35%	0,0007	5,16	-

Wskaźnik przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy	Wskaźnik przyjmuje wartość korzystniejszą niż średnia dla Gminy	Obszary zdegradowane
--	---	----------------------

Jako najbardziej zdegradowane obszary uznano sołectwa, w których zidentyfikowano odchylenia wartości wskaźników dla co najmniej trzech wskaźników społecznych oraz dodatkowo dla wskaźnika gospodarczego. Obszarami, gdzie zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk są sołectwa: **Kłobukowo, Małomin, Suminek, Turza Nowa, Wyczałkowo, Źródła**. Są to obszary, na których zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk w wyznaczonych sferach. Położenie tych obszarów oraz ich granice zostały przedstawione na schematycznym rysunku. Obszar zdegradowany stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Rysunek 1. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Tłuchowo

Źródło: Opracowanie własne; <https://www.google.pl/maps/>

6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego

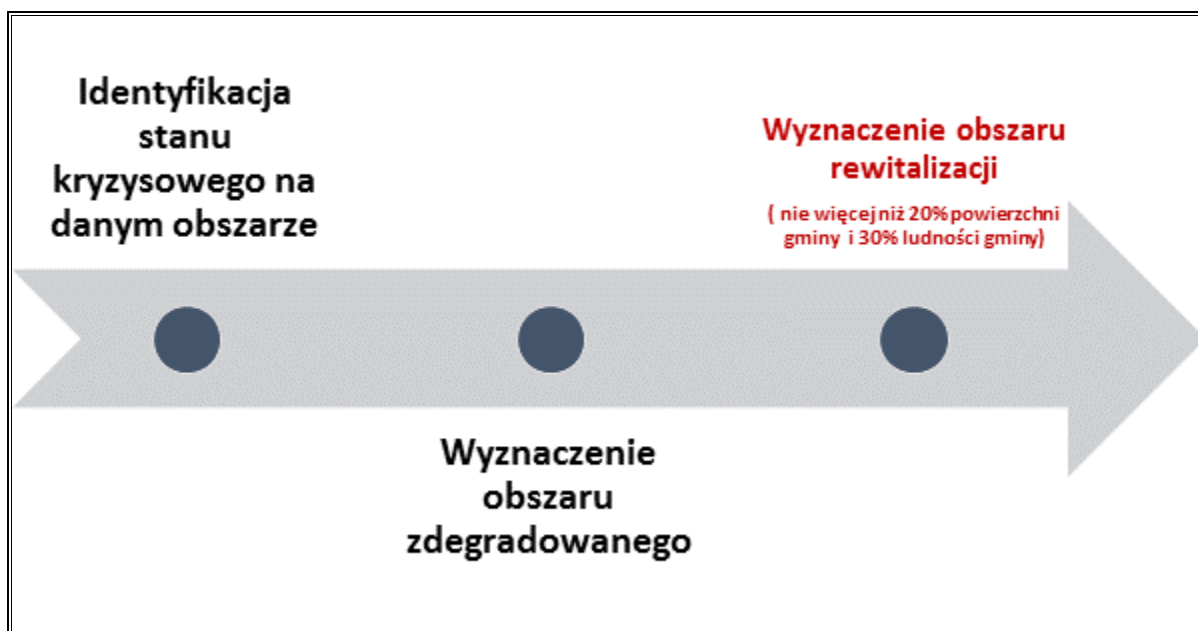
6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego

Wybór obszaru rewitalizowanego został dokonany na podstawie analizy opartej na:

- zapisie w ustawie o rewitalizacji dotyczącym wielkości i charakteru obszaru rewitalizacji;

- informacjach zebranych podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych, w której udział wzięły wszystkie grupy interesariuszy;
- identyfikacji występujących na terenie Gminy Tłuchowo problemów i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Rysunek 2. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy o Rewitalizacji

Na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy Tłuchowo, analizy czynników i zjawisk kryzysowych występujących na przedmiotowym obszarze oraz wyznaczonego obszaru zdegradowanego dokonano wyboru obszarów, które zostaną poddane rewitalizacji. Na wybór tego obszaru wpływ miały również przeprowadzone w Gminie konsultacje społeczne, które uzasadniają potrzebę podjęcia niezbędnych działań rewitalizacyjnych. Powierzchnia wyznaczona do podjęcia działań rewitalizacyjnych charakteryzuje się szczególnym stopniem degradacji.

6.2. Obszar rewitalizacji gminy

Zgodnie z definicją, obszar rewitalizacji może obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić działania rewitalizacyjne. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz łącznie nie może obejmować powierzchni większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania

problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe, powojenne lub pokolejne, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Na podstawie przede wszystkim przedstawionej we wcześniejszym rozdziale analizy wskaźników degradacji, ale również konsultacji z mieszkańcami Gminy oraz pozostałymi interesariuszami *Programu Rewitalizacji*, pracownikami Urzędu Gminy i władzami Gminy Tłuchowo, dokonano wyboru obszarów rewitalizowanych, na których podjęte zostaną działania rewitalizacyjne. Obszary te w największym stopniu wymagają interwencji w zakresie zmniejszenia stanu kryzysowego i ograniczenia wszelkich związanych z nim niekorzystnych zjawisk.

Obszary wyznaczone do rewitalizacji zostały określone na podstawie wskaźników przedstawionych w Rozdziale 5 (na obszarach tych mierniki osiągnęły wartości mniej korzystne niż średnia Gminy dla przynajmniej trzech wskaźników społecznych i jednego wskaźnika ze sfery gospodarczej) i przynajmniej jednego z czterech określonych zestawów kryteriów określonych w *Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020*, odnoszących się do zamierzonego celu rewitalizacji.

Wszystkie sołectwa zaliczone do obszaru zdegradowanego, czyli Kłobukowo, Małomin, Suminek, Turza Nowa, Wyczałkowo i Źródła, charakteryzują się natężeniem negatywnych zjawisk w sferze społecznej (3 wskaźniki odbiegające od średniej dla Gminy) oraz gospodarczej (1 wskaźnik odbiegający od średniej dla Gminy). Do obszaru rewitalizacji zaliczono 3 sołectwa zamieszkałe przez największą liczbę osób, czyli: **Kłobukowo, Suminek i Źródła**.

Tabela 14. Charakterystyka powierzchni i liczby mieszkańców zdegradowanych sołectw

Sołectwo	Powierzchnia (ha)	Udział powierzchni sołectwa w ogólnej części powierzchni Gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział liczby ludności w ogólnej liczbie ludności Gminy (%)
Kłobukowo	361,3	4,65	242	5,14
Małomin	283	3,64	74	1,57
Suminek	275,7	3,55	129	2,74
Turza Nowa	275	3,54	53	1,13
Wyczałkowo	171	2,20	122	2,59
Źródła	360,6	4,65	183	3,89

Źródło: Opracowanie własne

Zestaw kryteriów jaki został uwzględniony przy wyznaczeniu obszaru rewitalizacji to:

D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

- miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
- istnieje udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

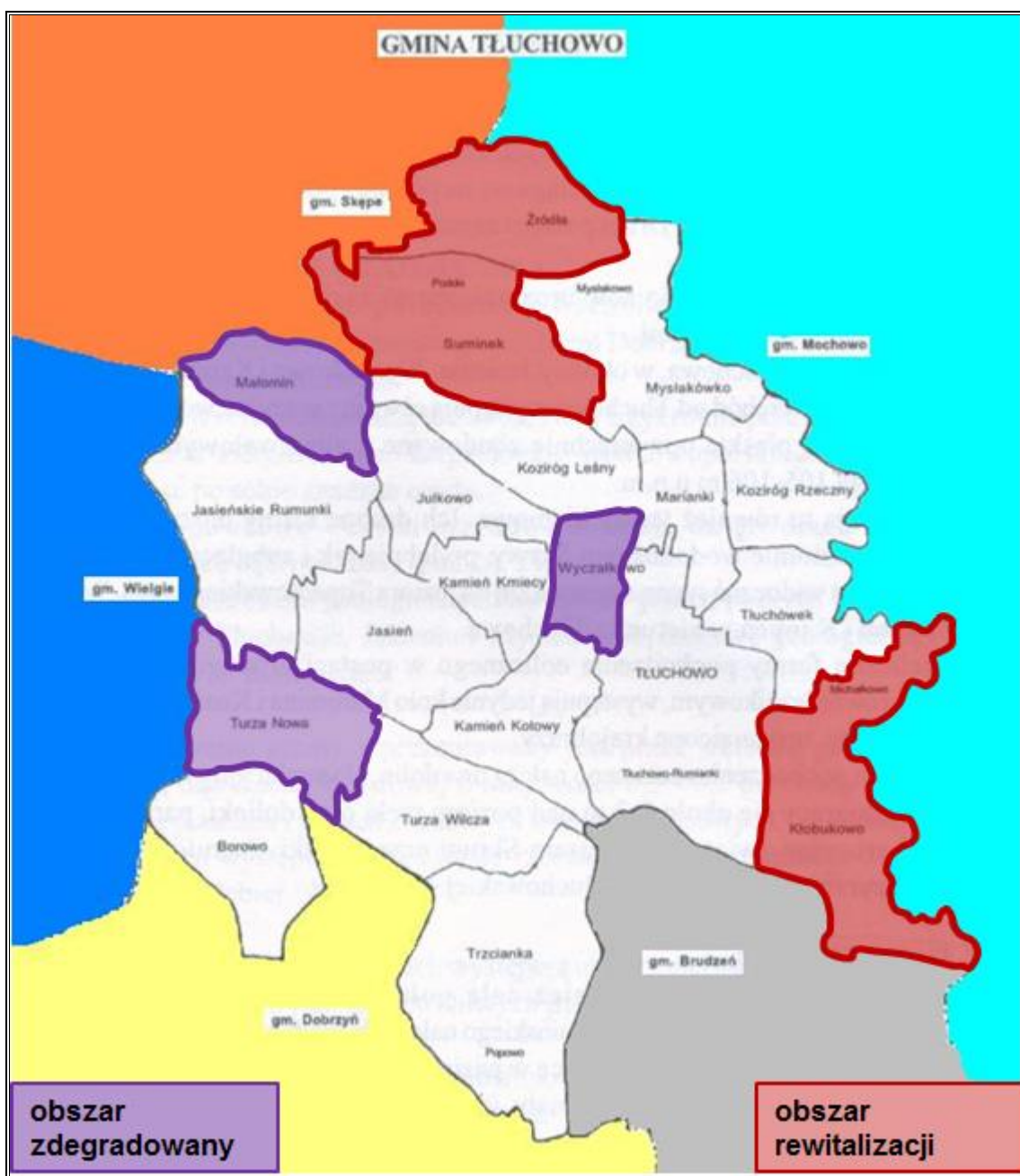
Na podstawie powyższych analiz stwierdzono, że obszarami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem, spełniającymi wyznaczoną powierzchnię i liczbę ludności są sołectwa: **Kłobukowo, Suminek oraz Źródła**.

Tabela 15. Liczba ludności i powierzchnie obszarów rewitalizowanych

Podobszar	Liczba ludności	Udział % liczby ludności podobszaru w liczbie ludności na terenie Gminy	Powierzchnia (ha)	Udział % powierzchni obszaru w ogólnej powierzchni Gminy (%)	Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	Lokalny samorząd wykazuje udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Kłobukowo	242	5,14	361,3	4,65	TAK	TAK
Suminek	129	2,74	275,7	3,55	TAK	TAK
Źródła	183	3,89	360,6	4,65	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Rysunek 3. Obszary objęte rewitalizacją na terenie Gminy Tłuchowo

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia rewitalizowanego obszaru wynosi: 997,6 ha, co stanowi 12,85% ogólnej powierzchni Gminy, natomiast zamieszkiwany jest przez 554 mieszkańców, co stanowi 11,77% całej ludności Gminy Tłuchowo. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Wyznaczone do rewitalizacji obszary nie posiadają wspólnych granic, jednakże natężenie zjawisk negatywnych na tych terenach spowodowało konieczność ich wsparcia w ramach procesu rewitalizacji i ograniczenia występujących tam problemów i barier rozwojowych. Ich wybór został określony także w oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne z interesariuszami *Programu*, które potwierdziły słabą sytuację społeczno-gospodarczą tych terenów.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się spójnością urbanistyczną. Na wskazanym terenie rewitalizowanym, znajdują się również miejsca, gdzie bezpośrednio nie występują zjawiska negatywne. Jednakże, sąsiadujące z nimi tereny zdegradowane wpływają pośrednio i w przyszłości mogą mieć na nie negatywny wpływ. W związku z tym, zostały one również objęte obszarem rewitalizacji.

6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

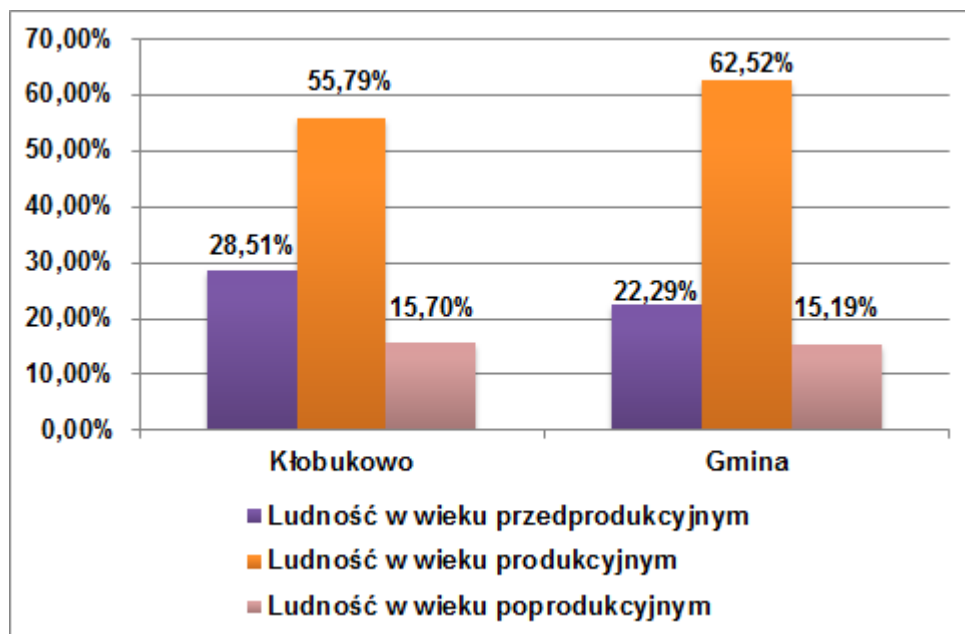
Na podstawie analizy przedstawionej w poprzednich rozdziałach dokonano wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego ze szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Poniżej dokonano szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizowanego w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Zasięg i skala występujących problemów w każdej ze stref dotyczy głównie mieszkańców rewitalizowanych sołectw: Kłobukowo, Suminek, Źródła, jednakże skutki ich występowania mogą również przenosić się i oddziaływać na sytuację całej Gminy Tłuchowo.

Obszar rewitalizacji sołectwo Kłobukowo

- SFERA SPOŁECZNA

Sołectwo o powierzchni 361,3 ha, co stanowi 4,65% powierzchni Gminy, zamieszkane przez 242 mieszkańców (5,14% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 1. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo

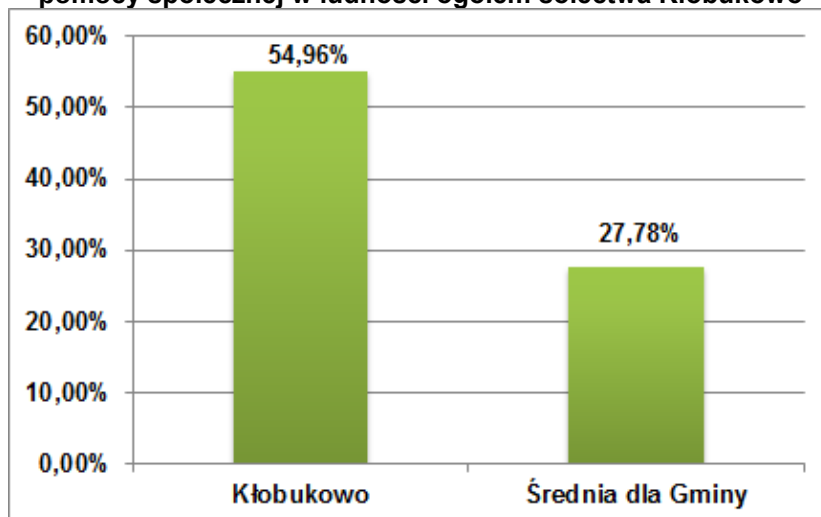

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Zgodnie z powyższym wykresem, udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo jest wyższy niż średnia dla całej Gminy. Ponadto, odnotowuje się tu również wyższy niż średnia dla Gminy stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym. Większa liczba osób w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na sytuację demograficzną tego terenu. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwoliła zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy Tłuchowo się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, wzrost ich integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Na terenie sołectwa Kłobukowo w 2015 roku 133 osoby korzystały z pomocy społecznej, co stanowi aż 54,96% mieszkańców tego terenu. Na poniższym wykresie przedstawiono ich udział w stosunku do ogólnej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej.

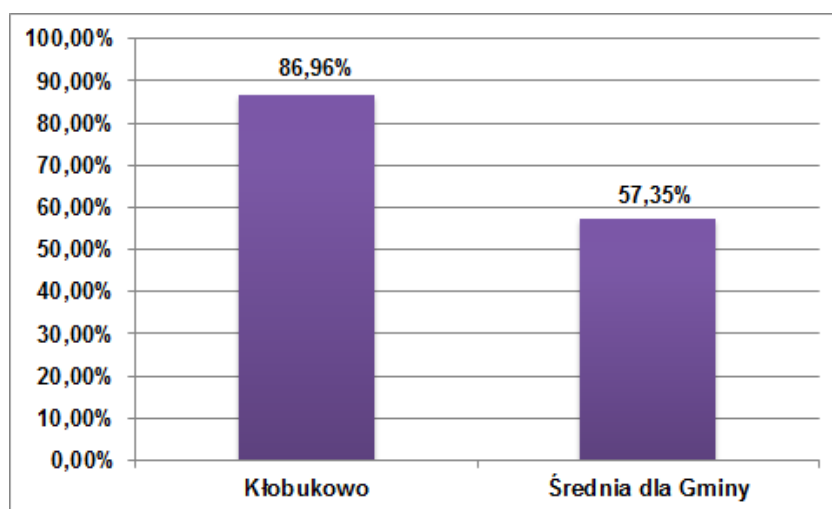
Wykres 2. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Zgodnie z danymi GOPS w Tłuchowie, w sołectwie Kłobukowo, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objętych było 95 osób, z powodu niepełnosprawności 31 osób, z powodu bezrobocia 105 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 43 osoby, z powodu alkoholizmu 24 osoby, z powodu przemocy w rodzinie 8 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 60 dzieci do lat 17, co stanowi 86,96% ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Kłobukowo.

Wykres 3. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

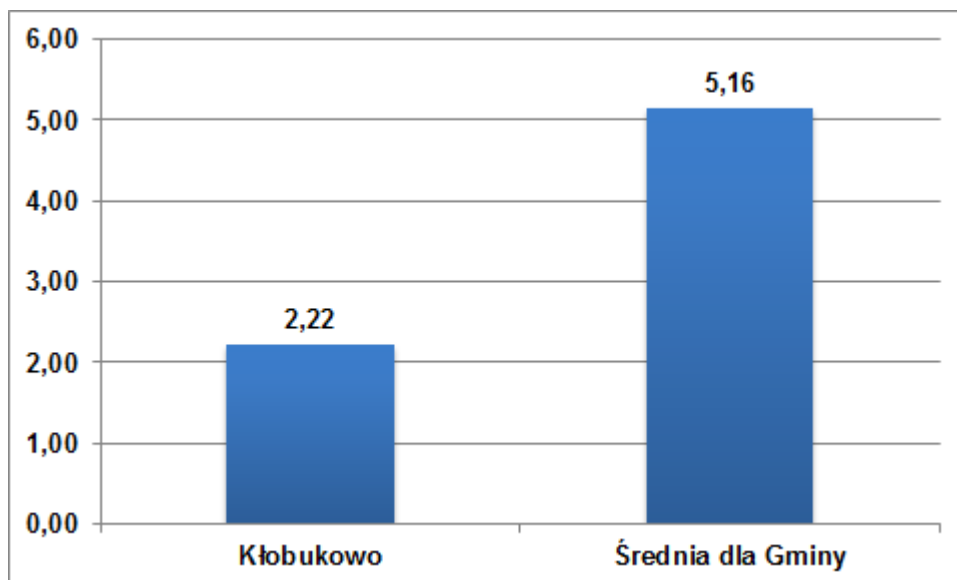
Bezrobocie to jeden z najtrudniejszych problemów społecznych i gospodarczych, który powoduje występowanie poważnych zaburzeń mających miejsce w środowisku i występowanie dyskomfortu psychicznego. Należą do nich przede wszystkim: pogorszenie standardu życia, problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, izolacja społeczna. W związku z tym problemem, należy prowadzić szereg działań oraz realizować programy, mające na celu wspieranie osób bezrobotnych. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku. Realizacja przez Gminę szkoleń, kursów zawodowych oraz projektów zaplanowanych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będzie zmierzać do ograniczenia bezrobocia wśród mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale i całego obszaru Gminy Tłuchowo.

Bardzo ważną kwestią społeczną jest również bezpieczeństwo publiczne, które gwarantuje niezakłócone funkcjonowanie mieszkańców, bezpieczeństwo ich życia, zdrowia oraz mienia. Na terenie sołectwa Kłobukowo nie odnotowano w 2015 roku przestępstw kryminalnych, jednak zgodnie z danymi Policji, obecne jest zjawisko przemocy w rodzinie. W związku z tym, niezbędna jest realizacja zadań w zakresie pomocy psychologa oraz edukacja mieszkańców w celu całkowitego wyeliminowania tego niekorzystnego zjawiska społecznego.

- SFERA GOSPODARCZA

Na terenie sołectwa Kłobukowo w wyniku problemów społecznych występują również problemy gospodarcze. Słaby rozwój tych terenów związany jest m.in. z małym odsetkiem prowadzonych działalności gospodarczych. Są one wynikiem m.in. niedostosowanego systemu kształcenia do potrzeb na rynku pracy, a także trudności administracyjnych na jakie napotykają się przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Wysokie podatki i niskie dochody wpływają na niechęć przedsiębiorców do tworzenia własnych biznesów. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na terenie sołectwa Kłobukowo w 2015 r. wynosiła jedynie 3 podmioty. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Kłobukowo i Gminy Tłuchowo.

Wykres 4. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przyczynia się do pogłębiania wcześniej opisanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża liczba beneficjentów pomocy społecznej. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

Powietrze jest elementem środowiska, które jest niezbędne do życia wszystkich ludzi, w związku z tym, tak istotne znaczenie ma jego jakość. Ochrona jakości powietrza jest bardzo ważna dla zdrowia i komfortu życia obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Na przedmiotowym terenie stan powietrza atmosferycznego jest niezadowolający. Wynika to z faktu, że w przeważającej części na cele grzewcze mieszkańcy wykorzystują takie paliwa jak: węgiel kamienny czy drewno, które charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO₂. Według badań WIOŚ w Bydgoszczy w 2015 roku, roczna ocena jakości powietrza w strefie kujawsko-pomorskiej, do której należy Gmina Tłuchowo, odnotowano przekroczenia stężeń pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz B(a)P. W związku z tym, przedmiotowy teren boryka się z problemem „niskiej emisji”, które znacznie pogarsza komfort zamieszkania. Ponadto,

wyznaczony do rewitalizacji obszar charakteryzuje się niedoborem urządzonych terenów zielonych.

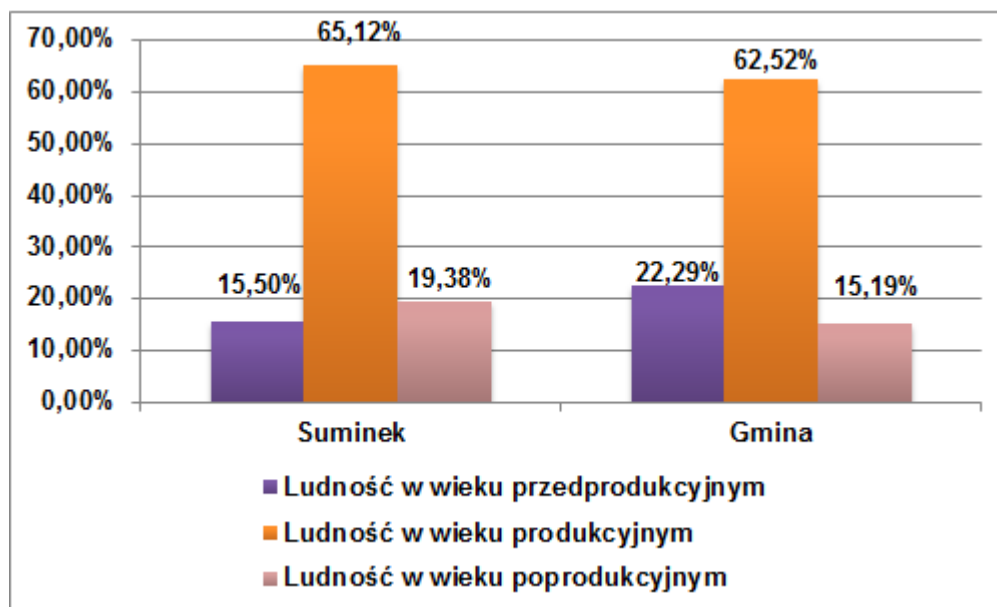
- SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

Sieć osadnicza na tym terenie charakteryzuje się budową rozproszoną. Ponadto, obszar ten nie jest skanalizowany. W związku z tym, część z gospodarstw domowych wyposażona jest w bezodpływowe zbiorniki ścieków (szamba), które często nie spełniają wymogów ochrony środowiska. Na terenie sołectwa brak odpowiedniej jakości publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących. Część z budynków na tym terenie wymaga podjęcia odpowiednich działań termomodernizacyjnych oraz remontowych, co pozwoli na nadanie obiektom nowych funkcji – miejsc spotkań i wypoczynku dla społeczności. Ponadto, modernizacji wymagają również niektóre fragmenty sieci drogowej. Stan dróg utrudnia komunikację, a nawet stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności. Na terenie sołectwa znajduje się ok. 4 ha nieużytków.

Obszar rewitalizacji sołectwo Suminek

Sołectwo o powierzchni 275,7 ha, co stanowi 3,55% powierzchni Gminy, zamieszkane przez 129 mieszkańców (2,74% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 5. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Suminek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Zgodnie z powyższym wykresem, udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem sołectwa Suminek jest wyższy niż średnia dla całej Gminy. Ponadto, odnotowuje się tu również wyższy niż średnia dla Gminy stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym. Większa liczba osób w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na sytuację demograficzną tego terenu. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwoliła zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy Tłuchowo się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, wzrost ich integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Na terenie sołectwa Suminek w 2015 roku 23 osoby korzystały z pomocy społecznej, co stanowi 17,83% mieszkańców tego terenu, podczas gdy średnia dla Gminy wynosi 27,78%. Zgodnie z danymi GOPS w Tłuchowie, w sołectwie Suminek, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objętych było 18 osób, z powodu niepełnosprawności 16 osób, z powodu bezrobocia 18 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 9 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 11 dzieci do lat 17, co stanowi 55% ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Suminek (niewiele mniej niż średnia dla Gminy - 57,35%).

Bezrobocie to jeden z najtrudniejszych problemów społecznych i gospodarczych, który powoduje występowanie poważnych zaburzeń mających miejsce w środowisku i występowanie dyskomfortu psychicznego. Należą do nich przede wszystkim: pogorszenie standardu życia, problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, izolacja społeczna. W związku z tym problemem, należy prowadzić szereg działań oraz realizować programy, mające na celu wspieranie osób bezrobotnych. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku. Realizacja przez Gminę szkoleń,

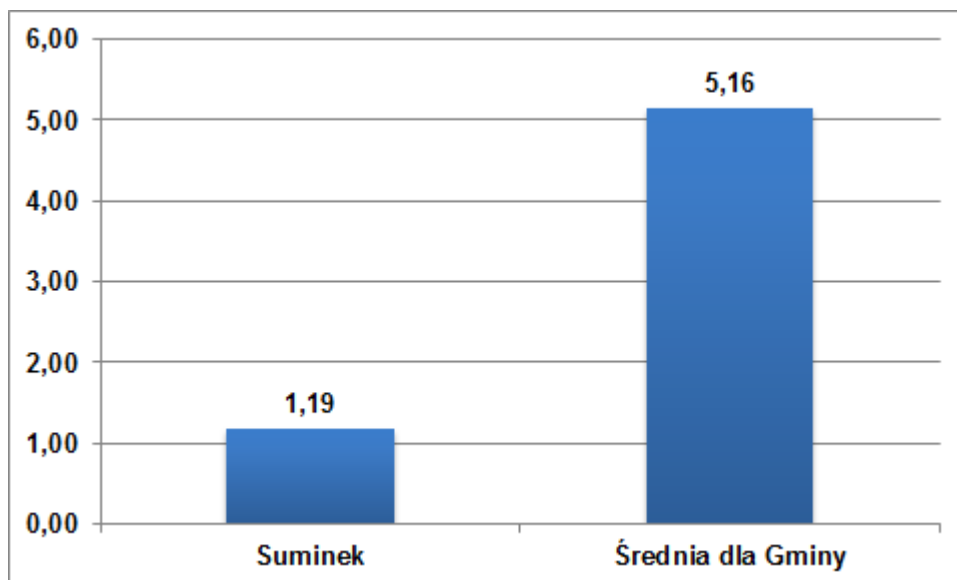
kursów zawodowych oraz projektów zaplanowanych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będzie zmierzać do ograniczenia bezrobocia wśród mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale i całego obszaru Gminy Tłuchowo.

Bardzo ważną kwestią społeczną jest również bezpieczeństwo publiczne, które gwarantuje niezakłócone funkcjonowanie mieszkańców, bezpieczeństwo ich życia, zdrowia oraz mienia. Na terenie sołectwa Suminek w 2015 roku odnotowano 1 przestępstwo kryminalne. Ponadto, zgodnie z danymi Policji, nastąpiły 4 interwencje służb porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego.

- **SFERA GOSPODARCZA**

Na terenie sołectwa Suminek w wyniku problemów społecznych występują również problemy gospodarcze. Słaby rozwój tych terenów związany jest m.in. z małym odsetkiem prowadzonych działalności gospodarczych. Są one wynikiem m.in. niedostosowanego systemu kształcenia do potrzeb na rynku pracy, a także trudności administracyjnych na jakie napotykają się przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Wysokie podatki i niskie dochody wpływają na niechęć przedsiębiorców do tworzenia własnych biznesów. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na terenie sołectwa Suminek w 2015 r. wynosiła jedynie 1 podmiot. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Suminek i Gminy Tłuchowo.

Wykres 6. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Suminek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przyczynia się do pogłębiania wcześniej opisanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża

liczba beneficjentów pomocy społecznej. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego.

- SFERA ŚRODOWISKOWA

Powietrze jest elementem środowiska, które jest niezbędne do życia wszystkich ludzi, w związku z tym, tak istotne znaczenie ma jego jakość. Ochrona jakości powietrza jest bardzo ważna dla zdrowia i komfortu życia obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Na przedmiotowym terenie stan powietrza atmosferycznego jest niezadowolający. Wynika to z faktu, że w przeważającej części na cele grzewcze mieszkańcy wykorzystują takie paliwa jak: węgiel kamienny czy drewno, które charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO₂. Według badań WIOŚ w Bydgoszczy w 2015 roku, roczna ocena jakości powietrza w strefie kujawsko-pomorskiej, do której należy Gmina Tłuchowo, odnotowano przekroczenia stężeń pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz B(a)P. W związku z tym, przedmiotowy teren boryka się z problemem „niskiej emisji”, które znacznie pogarsza komfort zamieszkania. Ponadto, wyznaczony do rewitalizacji obszar charakteryzuje się niedoborem urządzonych terenów zielonych.

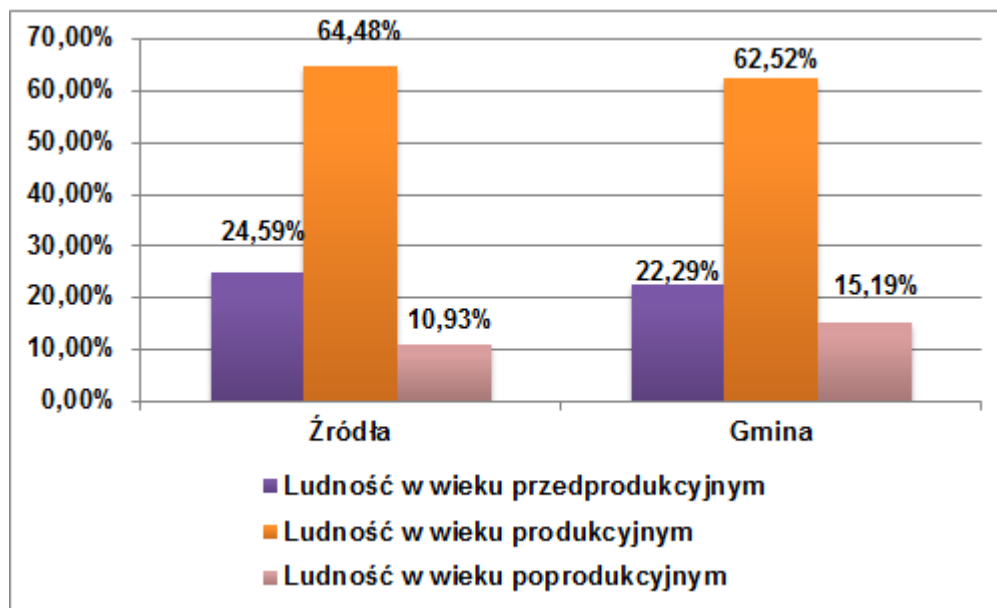
- SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

Sieć osadnicza na tym terenie charakteryzuje się budową rozproszoną. Ponadto, obszar ten nie jest skanalizowany. W związku z tym, część z gospodarstw domowych wyposażona jest w bezodpływowe zbiorniki ścieków (szamba), które często nie spełniają wymogów ochrony środowiska. Na terenie sołectwa brak odpowiedniej jakości publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących. Część z budynków na tym terenie wymaga podjęcia odpowiednich działań termomodernizacyjnych oraz remontowych, co pozwoli na nadanie obiektom nowych funkcji – miejsc spotkań i wypoczynku dla społeczności. Ponadto, modernizacji wymagają również niektóre fragmenty sieci drogowej. Stan dróg utrudnia komunikację, a nawet stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności. Na terenie sołectwa znajduje się ok. 6 ha nieużytków.

Obszar rewitalizacji sołectwo Źródła

Sołectwo o powierzchni 360,6 ha, co stanowi 4,65% powierzchni Gminy, zamieszkane przez 183 mieszkańców (2,74% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 7. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Źródła

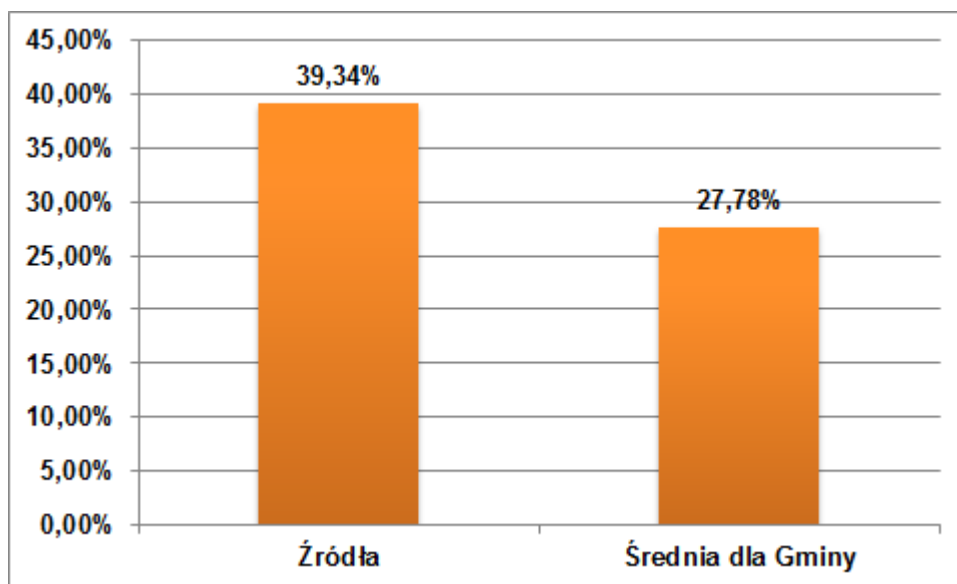
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Zgodnie z powyższym wykresem, udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem sołectwa Źródła jest niższy niż średnia dla całej Gminy. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwoliła zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy Tłuchowo się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały

na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, wzrost ich integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Na terenie sołectwa Źródła w 2015 roku 72 osoby korzystały z pomocy społecznej, co stanowi, aż 39,34% mieszkańców tego terenu. Na poniższym wykresie przedstawiono ich udział w stosunku do ogólnej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej.

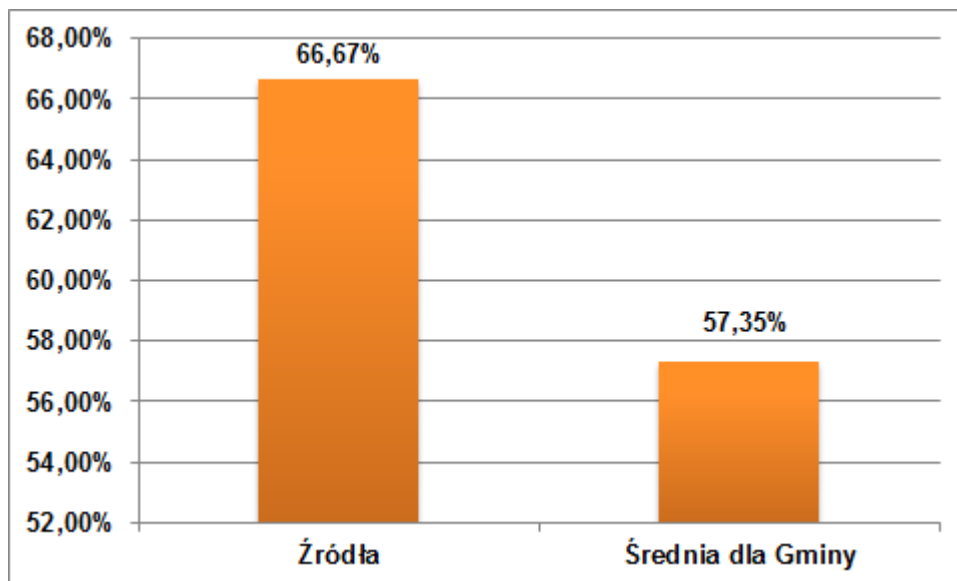
Wykres 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Źródła

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Zgodnie z danymi GOPS w Tłuchowie, w sołectwie Źródła, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objętych były 54 osoby, z powodu niepełnosprawności 24 osoby, z powodu bezrobocia 28 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 24 osoby, z powodu alkoholizmu 9 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 30 dzieci do lat 17, co stanowi 66,67% ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Źródła.

Wykres 9. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Źródła

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

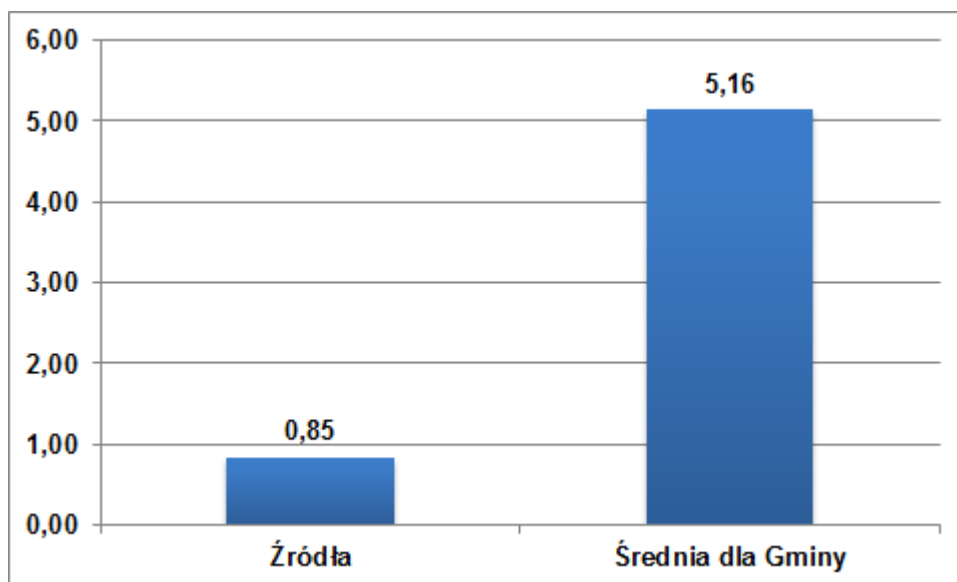
Bezrobocie to jeden z najtrudniejszych problemów społecznych i gospodarczych, który powoduje występowanie poważnych zaburzeń mających miejsce w środowisku i występowanie dyskomfortu psychicznego. Należą do nich przede wszystkim: pogorszenie standardu życia, problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, izolacja społeczna. W związku z tym problemem, należy prowadzić szereg działań oraz realizować programy, mające na celu wspieranie osób bezrobotnych. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku. Realizacja przez Gminę szkoleń, kursów zawodowych oraz projektów zaplanowanych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będzie zmierzać do ograniczenia bezrobocia wśród mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale i całego obszaru Gminy Tłuchowo.

Bardzo ważną kwestią społeczną jest również bezpieczeństwo publiczne, które gwarantuje niezakłócone funkcjonowanie mieszkańców, bezpieczeństwo ich życia, zdrowia oraz mienia. Na terenie sołectwa Źródła w 2015 roku odnotowano 1 przestępstwo kryminalne, ponadto zgodnie z danymi Policji, obecne jest zjawisko przemocy w rodzinie (14 interwencji) oraz dokonano 22 interwencji służb porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego. W związku z tym, niezbędna jest realizacja zadań w zakresie pomocy psychologa oraz edukacja mieszkańców w celu całkowitego wyeliminowania tego niekorzystnego zjawiska społecznego.

- SFERA GOSPODARCZA

Na terenie sołectwa Źródła w wyniku problemów społecznych występują również problemy gospodarcze. Słaby rozwój tych terenów związany jest m.in. z małym odsetkiem prowadzonych działalności gospodarczych. Są one wynikiem m.in. niedostosowanego systemu kształcenia do potrzeb na rynku pracy, a także trudności administracyjnych na jakie napotykają się przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Wysokie podatki i niskie dochody wpływają na niechęć przedsiębiorców do tworzenia własnych biznesów. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na terenie sołectwa Źródła w 2015 r. wynosiła jedynie 1 podmiot. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Źródła i Gminy Tłuchowo.

Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Źródła

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przyczynia się do pogłębiania wcześniej opisanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża liczba beneficjentów pomocy społecznej. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

Powietrze jest elementem środowiska, które jest niezbędne do życia wszystkich ludzi, w związku z tym, tak istotne znaczenie ma jego jakość. Ochrona jakości powietrza jest bardzo ważna dla zdrowia i komfortu życia obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Na przedmiotowym terenie stan powietrza atmosferycznego jest niezadowolający. Wynika to z faktu, że w przeważającej części na cele grzewcze mieszkańcy wykorzystują takie paliwa jak: węgiel kamienny czy drewno, które charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO₂. Według badań WIOŚ w Bydgoszczy w 2015 roku, roczna ocena jakości powietrza w strefie kujawsko-pomorskiej, do której należy Gmina Tłuchowo, odnotowano przekroczenia stężeń pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz B(a)P. W związku z tym, przedmiotowy teren boryka się z problemem „niskiej emisji”, które znacznie pogarsza komfort zamieszkania. Ponadto, wyznaczony do rewitalizacji obszar charakteryzuje się niedoborem urządzonych terenów zielonych.

- **SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA**

Sieć osadnicza na tym terenie charakteryzuje się budową rozproszoną. Ponadto, obszar ten nie jest skanalizowany. W związku z tym, część z gospodarstw domowych wyposażona jest w bezodpływowe zbiorniki ścieków (szamba), które często nie spełniają wymogów ochrony środowiska. Na terenie sołectwa brak odpowiedniej jakości publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących. Część z budynków na tym terenie wymaga podjęcia odpowiednich działań termomodernizacyjnych oraz remontowych, co pozwoli na nadanie obiektom nowych funkcji – miejsc spotkań i wypoczynku dla społeczności. Ponadto, modernizacji wymagają również niektóre fragmenty sieci drogowej. Stan dróg utrudnia komunikację, a nawet stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności. Na terenie sołectwa znajduje się ok. 6 ha nieużytków.

Potencjał w zakresie rewitalizacji

Potrzeby mieszkańców wywarły znaczny wpływ na zakres planowanych działań, które mają doprowadzić do ożywienia społeczno – gospodarczego nie tylko obszarów rewitalizowanych, ale całej Gminy Tłuchowo. Warto zaznaczyć, że działania rewitalizacyjne, zwłaszcza na terenie przeznaczonym do rewitalizacji, będą skupiały się nie tylko na ograniczaniu problemów społeczno-gospodarczych, ale również na wykorzystaniu istniejących potencjałów. W stanie obecnym potencjały te podlegają silnym ograniczeniom. Do potencjałów występujących na terenie obszaru rewitalizacji należy zaliczyć m.in.: miejscową społeczność chętną do działania, atrakcyjne tereny mieszkaniowe, atrakcyjne walory przyrodnicze, dogodne położenie geograficzne, rozwój usług turystycznych oraz obecność terenów inwestycyjnych gotowych do zagospodarowania.

7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji

Wizja wyznaczonego obszaru rewitalizacji po rewitalizacji jest stanem, do którego dążyć będzie Gmina poprzez określone kierunki działań. Wizja obrazuje przyszły wizerunek Gminy, który zostanie osiągnięty dzięki realizacji wyznaczonych celów strategicznych.

Z uwagi na występujące problemy, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, wymagają podjęcia natychmiastowych, odpowiednich działań, które będą ograniczały ich skalę i niwelowały skutki. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych wynika z przedstawionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Głównymi problemami, które należy zniwelować są zdiagnozowane problemy społeczne tj. bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, niski poziom bezpieczeństwa mieszkańców, niski poziom edukacji. Ponadto, infrastruktura społeczna na tych terenach nie zaspokaja w pełni potrzeb mieszkańców i nie jest dostosowana do prowadzenia działań. Brak wystarczającej liczby zajęć dodatkowych dla dzieci, a także kursów i szkoleń dla dorosłych wpływa na pogłębianie się problemów i alienację społeczną. Ponadto, mieszkańcy podczas konsultacji zwrócili uwagę na problemy ze sfery infrastrukturalnej ograniczające dostępność uczestnictwa w zajęciach. Należą do nich m.in. niewystarczająca infrastruktura pieszo-rowerowa, drogowa (w tym oświetlenie), brak obiektów infrastruktury służących jako miejsca spotkań.

Na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz na podstawie konsultacji z mieszkańcami, sformułowano następującą wizję obszaru rewitalizacji po rewitalizacji:

Wizja obszaru rewitalizacji w 2023 r.

Obszar rewitalizacji Gminy Tłuchowo po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji w 2023 roku jest miejscem odnowionym społecznie i atrakcyjnym mieszkaniowo. Zjawiska kryzysowe uległy ograniczeniu i wzrosło zadowolenie mieszkańców z miejsca, w którym żyją.

Realizacji założonych wizji odbędzie się poprzez przedstawione w dalszej części Programu przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne. Planowane działania ukierunkowane są m.in. na podnoszenie kwalifikacji zawodowych, zwiększenie aktywności społeczności lokalnej poprzez rozwijanie pasji i zainteresowań mieszkańców, a także z zakresu poprawy stanu infrastruktury technicznej i tworzenia atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego.

Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku

wykluczenia społecznego w zagrożonym dysfunkcjami społecznymi obszarze. Działania naprawcze prowadzić będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto, pozwolą one na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy.

Zaplanowane działania również spowodują wystąpienie efektu synergicznego, który wpłynie na poziom życia wszystkich mieszkańców Gminy Tłuchowo. W wyniku działań eliminujących negatywne zjawiska, które często również oddziałują i wychodzą poza granice obszaru rewitalizacji poprawi się wizerunek Gminy i nastąpi ogólne „uzdrowienie” społeczne. Proces wdrażania wizji stanie się dalszym impulsem dla rozwoju Gminy. Organizacja różnego rodzaju zajęć/spotkań, wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do poprawy estetyki całego obszaru Gminy Tłuchowo i wzrostu jej atrakcyjności dla turystów.

8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Przedstawione w tym rozdziale cele rewitalizacyjne i kierunki działań, są odpowiedzią na wcześniej zdiagnozowane problemy i potrzeby. Zostały one przedstawione dla całego obszaru rewitalizacji. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji, tj. w sołectwach: Kłobukowo, Suminek oraz Źródła występuje nagromadzenie zjawisk kryzysowych.

Sformułowana wizja obszaru rewitalizacji zostanie zrealizowana przez dwa główne cele. Ich zadaniem jest ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizowanym. Spełnienie ich założeń będzie możliwe poprzez określenie kierunków działań. Następnie każdy z kierunków będzie realizowany za pomocą określonych przedsięwzięć. W tabeli poniżej przedstawiono cele rewitalizacji i kierunki działań.

Tabela 16. Cele rewitalizacji i kierunki działań dla Gminy Tłuchowo

CEL STRATEGICZNY	
AKTYWNA REWITALIZACJA SPOŁECZNA POWIĄZANA Z DZIAŁANAMI INFRASTRUKTURALNYMI	
Cele rewitalizacji	
CEL 1	CEL2
WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I OGRODZENIE WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Aktywizacja osób wykluczonych społecznie	Rozwój infrastruktury społecznej

Tworzenie szans rozwoju i edukacji dzieciom i młodzieży	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej
Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja ekonomiczna mieszkańców	Poprawa stanu infrastruktury technicznej
Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych	Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Rewitalizacja w sposób kompleksowy przyczyni się do naprawy sytuacji w Gminie Tłuchowo w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej - szczególnie na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji zadań określonych w programie. Poniżej przedstawiono główne wskaźniki monitorowania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*.

Wskaźniki te przedstawiono w oparciu o określone wskaźniki docelowe. Wartość poszczególnych wskaźników bazowych przyjmuje wartości zerowe, gdyż są one trudne do skwantyfikowania, co powoduje, że każda zmiana wartości bazowej wskaźnika stanowić będzie realizację celów *Programu Rewitalizacji*.

Tabela 17. Wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskiwania danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Liczba zrealizowanych projektów społecznych [szt.]	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie	0	6
2.	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z dodatkowych zajęć [osoby]	Urząd Gminy Tłuchowo	0	40
3.	Liczba osób korzystająca z porad psychologicznych [osoby]	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie	0	10
4.	Liczba osób bezrobotnych korzystających ze szkoleń [osoby]	Urząd Gminy Tłuchowo Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie	0	10
5.	Liczba zmodernizowanych obiektów lub infrastruktury publicznej [szt.]	Urząd Gminy Tłuchowo	0	2
6.	Długość zmodernizowanej infrastruktury technicznej (chodniki/drogi) [km]	Urząd Gminy Tłuchowo	0	3
7.	Liczba osób korzystająca z rewitalizowanych obszarów [osoby]	Urząd Gminy Tłuchowo	0	554

Źródło: Opracowanie własne

9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Realizacja *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, będzie możliwa dzięki wdrożeniu szeregu projektów, które pozwolą na wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego. Projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach w sferze społecznej, tzw. działaniach miękkich. Ich dopełnieniem jest realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomagają wykonanie działań miękkich i wpływają na ich skuteczność. Zastosowane podejście, wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów przeprowadzonego procesu rewitalizacji oraz pobudzi zrównoważony rozwój całej Gminy Tłuchowo.

Poniżej przedstawiony został wykaz głównych projektów zaplanowanych do realizacji w ramach *Programu Rewitalizacji*.

Tabela 18. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
Obszar rewitalizacji 1 – Sołectwo Kłobukowo	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Tworzenie szans rozwoju i edukacji dzieciom i młodzieży								
	1. Zajęcia językowe	1. Zajęcia językowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć językowych dla dzieci i młodzieży	Kłobukowo	20 000,00	Liczba osób, które podniosły swoje umiejętności z języka obcego - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	2. Zajęcia dodatkowe	2. Zajęcia dodatkowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań (np. rytmika, taniec, śpiew itp.)	Kłobukowo	10 000,00	Liczba osób, które zdobyły nowe umiejętności - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja ekonomiczna mieszkańców								
	3. Szkolenia dla mieszkańców	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych lub chcących podnieść kwalifikacje, które poszukują zatrudnienia. Szkolenia będą dostosowane do potrzeb osób bezrobotnych i rynku pracy.	Kłobukowo	20 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność zawodowa - 6	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia
	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	Społeczny/gospodarczy	Gmina Tłuchowo	Organizacja kursów dla mieszkańców w celu przekwalifikowania się lub nabycia dodatkowych kwalifikacji i umiejętności przydatnych na rynku pracy	Kłobukowo	30 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność zawodowa - 6	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych								
	5. Utworzenie klubu seniora	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja klubu seniora będzie obejmować organizację różnego typu kursów, spotkań integracyjnych, rozwijanie zainteresowań oraz	Kłobukowo	30 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których	Liczba członków klubu, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					zagospodarowanie czasu wolnego.			wzrosła aktywność społeczna - 10	spotkań
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie								
	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów oraz ich rozwiązania.	Kłobukowo	10 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 5	Liczba członków klubu, listy obecności, liczba godzin pomocy w nauce, ankiety
Obszar rewitalizacji 2 – Sołectwo Suminek	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Tworzenie szans rozwoju i edukacji dzieciom i młodzieży								
	1. Zajęcia językowe	1. Zajęcia językowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć językowych dla dzieci i młodzieży	Suminek	20 000,00	Liczba osób, które podniosły swoje umiejętności z języka obcego - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	2. Zajęcia dodatkowe	2. Zajęcia dodatkowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań (np. rytmika, taniec, śpiew itp.)	Suminek	10 000,00	Liczba osób, które zdobyły nowe umiejętności - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja ekonomiczna mieszkańców								
	3. Szkolenia dla mieszkańców	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych lub chcących podnieść kwalifikacje, które poszukują zatrudnienia. Szkolenia będą dostosowane do potrzeb osób bezrobotnych i rynku pracy.	Suminek	20 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność zawodowa - 10	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia
	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące	Społeczny/gospodarczy	Gmina Tłuchowo	Organizacja kursów dla mieszkańców w celu przekwalifikowania się lub nabycia dodatkowych kwalifikacji i umiejętności przydatnych na rynku	Suminek	50 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	kwalfikacje zawodowe	kwalfikacje zawodowe			pracy			wzrosła aktywność zawodowa - 10	
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych								
	5. Utworzenie klubu seniora	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja klubu seniora będzie obejmować organizację różnego typu kursów, spotkań integracyjnych, rozwijanie zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego.	Suminek	30 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 10	Liczba członków klubu, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych spotkań
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie								
	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów oraz ich rozwiązania.	Suminek	10 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 5	Liczba członków klubu, listy obecności, liczba godzin pomocy w nauce, ankiety
Obszar rewitalizacji 3 – Sołectwo Źródła	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Tworzenie szans rozwoju i edukacji dzieciom i młodzieży								
	1. Zajęcia językowe	1. Zajęcia językowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć językowych dla dzieci i młodzieży	Źródła	30 000,00	Liczba osób, które podniosły swoje umiejętności z języka obcego - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	2. Zajęcia dodatkowe	2. Zajęcia dodatkowe	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań (np. rytmika, taniec, śpiew itp.)	Źródła	30 000,00	Liczba osób, które zdobyły nowe umiejętności - 20	Liczba uczestników zajęć, listy obecności, ankiety
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja ekonomiczna mieszkańców								

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	3. Szkolenia dla mieszkańców	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych lub chcących podnieść kwalifikacje, które poszukują zatrudnienia. Szkolenia będą dostosowane do potrzeb osób bezrobotnych i rynku pracy.	Źródła	20 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność zawodowa - 10	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia
	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	Społeczny/gospodarczy	Gmina Tłuchowo	Organizacja kursów dla mieszkańców w celu przekwalifikowania się lub nabycia dodatkowych kwalifikacji i umiejętności przydatnych na rynku pracy	Źródła	50 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność zawodowa - 10	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych								
	5. Utworzenie klubu seniora	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja klubu seniora będzie obejmować organizację różnego typu kursów, spotkań integracyjnych, rozwijanie zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego.	Źródła	30 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 10	Liczba członków klubu, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych spotkań
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych								
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie								
	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów oraz ich rozwiązania.	Źródła	20 000,00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 5	Liczba członków klubu, listy obecności, liczba godzin pomocy w nauce, ankiety

Tabela 19. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/ nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
Obszar rewitalizacji 1 Sołectwo Kłobukowo	Cel: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych		
	Kierunki działań:		
	○ Rozwój infrastruktury rekreacyjnej ○ Poprawa stanu infrastruktury technicznej ○ Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej		
	1.	przestrzenno-funkcjonalny	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej
	2.	przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa infrastruktury sportowej
Obszar rewitalizacji 2 Sołectwo Suminek	3.	przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Kłobukowo
	Cel: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych		
	Kierunki działań:		
	○ Rozwój infrastruktury rekreacyjnej ○ Poprawa stanu infrastruktury technicznej ○ Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej		
Obszar rewitalizacji 3 Sołectwo Źródła	3.	przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Suminek
	Cel: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych		
	Kierunki działań:		
	○ Rozwój infrastruktury rekreacyjnej ○ Poprawa stanu infrastruktury technicznej ○ Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej		
	1.	przestrzenno-funkcjonalny	Wyposażenie i modernizacja świetlicy wiejskiej
	2.	przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa chodników oraz ścieżki ekologicznej w sołectwie Źródła
	3.	przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Źródła

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe przedsięwzięcia główne i uzupełniające są ze sobą ściśle powiązane. Przedsięwzięcie z zakresu realizacji celu rewitalizacji: **Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych** ukierunkowane jest na realizację zadań miękkich, które wpływają na ograniczenie lub likwidację zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji problemów. Projekty z zakresu celu 2: **Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych** jest zbiorem projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do skutecznej realizacji celów społecznych. Stanowią one swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel.

Przewiduje się, że zaplanowane przedsięwzięcia doprowadzą do podniesienia kompetencji kluczowych u dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (co przełoży się na lepsze osiągnięcia w nauce, a w dalszej przyszłości na organicznie bezrobocie i wzrost liczby podmiotów gospodarczych) oraz wzrost aktywizacji społecznej mieszkańców w każdym wieku i ich integracji.

Realizacja wskazanych projektów przyczyni się do realizacji obranych celów i dążeniu do osiągnięcia wyznaczonej wizji rozwoju obszaru rewitalizacji po rewitalizacji. Przedsięwzięcia infrastrukturalne oprócz zapewnienia odpowiedniego i bezpiecznego dostępu do zajęć, wpłyną na wzrost integracji mieszkańców oraz przyczynią się do tworzenia przyjaznej przestrzeni publicznej i wzrostu estetyki obszaru. Ponadto, zaplanowane działania niewątpliwie wpłyną na wzrost atrakcyjności Gminy pod względem osiedleńczym, rekreacyjnym oraz inwestycyjnym, co stanowić będzie motor rozwoju społeczno-gospodarczego terenów rewitalizowanych, ale również całego obszaru Gminy.

Reasumując, przyjęte podejście wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów prowadzonego procesu rewitalizacji oraz wpłynie na zrównoważony rozwój całej Gminy Tłuchowo.

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo łączy ze sobą działania w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. W związku z tym, w sposób kompleksowy przyczynia się do rozwiązania problemów istniejących na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Zaplanowane działania są wzajemnie ze sobą powiązane i uzupełniają się. Program jest nastawiony na realizację głównie projektów „miękkich”, jednakże dla dopełnienia części działań planuje się wdrożenie również projektów „twardych”. Powyższe działania spełniają ideę projektów zintegrowanych.

Przedsięwzięcia uwzględnione w poprzednim rozdziale związane z celem dotyczącym wzrost aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych ukierunkowane są na

realizację zadań miękkich, które wpływają na ograniczenie lub likwidację zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji problemów społeczno-gospodarczych. Projekty z zakresu celu: Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej w celu niwelacji zjawisk kryzysowych są zbiorem projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do skutecznej realizacji celów społecznych. Stanowią one swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów. Konkretnie programy operacyjne oraz działania i poddziałania, w ramach których przewidziano do realizacji poszczególne przedsięwzięcia zostały przedstawione w Rozdziale 9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel.

Komplementarność przestrzenna, problemowa, proceduralno-instytucjonalna, międzyokresowa oraz źródeł finansowania, pozwoli na efektywne oddziaływanie na wyznaczone obszary kryzysowe oraz poprzez efekt synergiczny wpłynie także na rozwój i poprawę warunków życiowych mieszkańców całej Gminy Tłuchowo.

W celu kompleksowego wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego w dokumencie zaplanowano projekty główne i projekty uzupełniające. Priorytetem dla Gminy jest realizacja projektów głównych, które w największym stopniu, przyczynią się do poprawy sytuacji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

W *Programie* uwzględnione zostały projekty, które realizowane będą na obszarze rewitalizacji, jednak zasięg ich oddziaływania wykracza poza jego granice. Projekty przeprowadzone na terenie sołectwa Kłobukowo, Suminek i Źródła, wywierają wpływ na mieszkańców pozostałych części Gminy, m.in. wynika to ze specyfiki obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych poddanych odnowie i modernizacji. Wynikają one z występującego tzw. efektu synergii pomiędzy poszczególnymi działaniami. Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg umożliwi sprawną komunikację, aktywne spędzanie czasu wolnego przez wszystkich mieszkańców, nie tylko z obszaru rewitalizowanego, ale też

mieszkańców z pozostałej części Gminy, co korzystnie wpłynie na jakość ich życia, włączenie społeczne i integrację społeczną, a także przyczyni się do wzrostu dobrego samopoczucia. Skutek w postaci włączenia i wzrostu integracji społecznej przyniosą również działania obejmujące zajęcia, kursy i szkolenia dla różnych grup społecznych i wiekowych. Zaplanowane projekty wzajemnie się dopełniają pod względem przestrzennym, nie powodując przenoszenia problemów na inne tereny. Ponadto, w wyniku ciągłej analizy następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej Gminy i monitoringu okresowego, realizacja założeń Programu nie będzie prowadzić do niepożądanych efektów. Zaplanowane uzupełniające przedsięwzięcia spowodują wzmocnienie efektów osiągniętych w wyniku realizacji głównych projektów rewitalizacyjnych i tym samym spowodują tzw. efekt synergii. Należy ponadto zaznaczyć, iż realizacja zaplanowanych zadań zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

W *Programie* zaplanowano realizację projektów dopełniających się wzajemnie tematycznie, co spowoduje, że w sposób kompleksowy zostaną rozwiązane przyczyny kryzysu występujące na danym obszarze. Działania w zakresie rewitalizacji, powiązane są również ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność problemowa opierać się będzie na:

- wzajemnym dopełnianiu się działań sektorowych (dopełnienie programów, inwestycji służącym celom społecznym);
- parametryzacji pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu (wskaźniki rezultatu);
- ocenie spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa (monitorowanie i ocena wpływu rewitalizacji na wskaźniki regionalne).

Działania infrastrukturalne powiązane zostały z zadaniami o charakterze społeczno-gospodarczym. Przewidziane do realizacji projekty wpływają w sposób kompleksowy na aspekty w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Realizacja przedsięwzięć służy dodatkowo poprawie jakości środowiska i życia mieszkańców. Przedmiotowy Program jest również komplementarny względem dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym oraz jest powiązany ze strategicznymi decyzjami Gminy w innych dziedzinach.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Struktura i system zarządzania *Programem Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, pozwala na efektywne współdziałanie ze sobą różnych instytucji, co wpłynie na skuteczniejsze rozwiązywanie zidentyfikowanych na tym terenie negatywnych zjawisk i zagrożeń.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opierać się będzie na:

- efektywnym systemie zarządzania rewitalizacją (w oparciu o system terytorialny);
- spójności działań proceduralnych (monitorowanie, czy proceduralność działań nie wpływa na ich skuteczność);
- wypracowaniu trwałych standardów.

Osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz koordynowanie działań określonych w *Programie Rewitalizacji*, a także za sprawozdawczość i ocenę, będą pracownicy Urzędu Gminy Tłuchowo oraz jednostek organizacyjnych Gminy, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie zagadnień istotnych z punktu widzenia rewitalizacji. Poszczególne zadania będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. System zarządzania Programem Rewitalizacji przez Gminę Tłuchowo odbywać się będzie zgodnie ze schematem organizacyjnym, który został przedstawiony w Rozdziale 13. System realizacji (wdrażania) *Programu Rewitalizacji*.

Poniżej przedstawiono stowarzyszenia wraz z zakresem ich działań, funkcjonujące na terenie Gminy Tłuchowo:

1. Towarzystwo Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo.
2. Koło Gospodyń Wiejskich "Jagna" z Tłuchowa.
3. Stowarzyszenie "Nowoczesna Gospodyni" z Turzy Wilczej.
4. Koło Gospodyń Wiejskich "Nad Skrwą" z Tłuchówka.
5. Koło Gospodyń Wiejskich "Źródłanki" ze Źródeł.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Komplementarność międzyokresowa w zakresie projektów rewitalizacyjnych nie zachodzi ze względu na typ Gminy. W poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013, działania rewitalizacyjne dotyczyły gmin miejskich/miast powyżej 5 tys. mieszkańców.

Program Rewitalizacji, w części swoich działań jest uzupełnieniem przedsięwzięć realizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013. W związku z tym, nawiązuje do zachowania ciągłości programowej. Doświadczenie z poprzedniego okresu finansowania wpłynęło na wsparcie planowanych projektów w ramach obecnej perspektywy finansowej.

Komplementarność międzyokresowa opiera się na:

- analizie dotychczasowych działań Gminy, ocenie skuteczności osiągnięć, efektywności;

- wykorzystaniu wniosków z dotychczasowych działań.

Zadania wyznaczone w niniejszym *Programie Rewitalizacji* są komplementarne względem przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Tłuchowo. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu.

Poniższa tabela przedstawia inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013.

Tabela 20. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013

Tytuł projektu	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)
RAZEM Z EFS INWESTUJEMY W NASZĄ PRZYSZŁOŚĆ	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej	739 927.38 zł	628 938.27 zł
Wiem więcej, jestem cool.	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	131 512.86 zł	111 785.93 zł
Lepszy start-lepsze jutro	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	99 995.00 zł	84 995.75 zł
W drodze do lepszego startu przedszkolaków	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych	87 270.05 zł	74 179.54 zł

Tytuł projektu	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)
	świadczonych w systemie oświaty 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej		
Budowa drogi gminnej Trzcianka - Turza Wielka	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 1.1. Infrastruktura drogowa	1 102 310.77 zł	499 935.16 zł
"Budowa drogi gminnej Tłuchowo - Tłuchówek Rumunki"	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 1.1. Infrastruktura drogowa	820 132.31 zł	401 943.65 zł

Źródło: <http://www.mapadotacji.gov.pl/>

Reasumując wiele przedsięwzięć realizowanych na terenie Gminy Tłuchowo w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację tematyczną w okresie 2014-2020. Ponadto, powyższe projekty są komplementarne z projektami zaplanowanymi w ramach *Programu Rewitalizacji* pod względem:

- przedmiotowym - przyczyniają się do skuteczniejszej i efektywniejszej realizacji zadań własnych Gminy i jej jednostek organizacyjnych;
- geograficznym - realizowane były, są i będą na terenie Gminy;
- funkcjonalnym - przyczyniają się do poprawy życia społecznego mieszkańców oraz jakości technicznej i energetycznej infrastruktury technicznej na terenie Gminy, zwiększenia komfortu życia oraz poprawy skuteczności zarządzania Gminy Tłuchowo w zakresie wykorzystania środków pozabudżetowych.

W latach 2007-2013 Gmina Tłuchowo zrealizowała szereg projektów. Zrealizowane projekty w połączeniu z zaplanowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi w przyszłości mogą przyczynić się do ograniczenia skali bezrobocia i wzrostu liczby podmiotów gospodarczych na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego. W perspektywie obowiązywania *Programu Rewitalizacji* będą podejmowane dalsze działania zmierzające do aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszarów rewitalizowanych i całej Gminy Tłuchowo. Ponadto, w ramach *Programu Rewitalizacji* zaplanowano dalsze działania zmierzające do poszerzenia oferty rekreacyjnej, co przełoży się na jeszcze większą integrację i włączenie społeczne.

Zgodnie z powyższym zestawieniem Gmina Tłuchowo zrealizowała także szereg inwestycji mających na celu poprawę warunków mieszkaniowych, a także przyczyniających się do poprawy jakości środowiska przyrodniczego. Wśród nich należy przede wszystkim wskazać inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną. Działania rewitalizacyjne obejmujące infrastrukturę drogową, będą stanowiły kontynuację działań mających na celu poprawę atrakcyjności mieszkaniowej Gminy.

Projekty główne zaplanowane do realizacji w ramach *Programu Rewitalizacji* będą kontynuować realizację celów, które już po części zostały zrealizowane w wyniku wdrożenia powyższych przedsięwzięć tj. poprawa atrakcyjności mieszkaniowej i gospodarczej oraz jakości środowiska przyrodniczego, przy czym będą się one koncentrować na obszarze rewitalizacji, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych w odniesieniu do sytuacji występującej na terenie całej Gminy Tłuchowo.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki pochodzące z funduszy unijnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS. Ponadto, projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi środkami zewnętrznymi. Dzięki zapewnieniu komplementarności z zakresu źródeł finansowania, uzyskane zostaną korzystniejsze efekty dla obszarów podlegających rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania opierać się będzie na:

- uzupełnianiu i łączeniu form wsparcia (EFRR, EFS, publicznych środków krajowych);
- tworzeniu warunków do włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Jednym z istotnych aspektów prac nad *Programem Rewitalizacji* i późniejszych działań rewitalizacyjnych jest partycypacja społeczna. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji (art. 5) partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych. Polega ona na realizacji następujących działań, tj.:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań,

- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istocie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji programów rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rewitalizacja jest procesem, który bezpośrednio skierowany jest do społeczeństwa lokalnego, gdyż w wyniku nasilenia na danym obszarze negatywnych zjawisk nastąpiło wykluczenie części mieszkańców z życia społecznego Gminy.

W związku z tym, zaplanowane działania rewitalizacyjne mają również na celu pobudzenie lokalnej społeczności oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców Gminy i pozostałych interesariuszy w tworzeniu i realizacji PR, który uwzględni w swoich założeniach istotne dla tych grup elementy. Współdziałanie jednostki samorządu terytorialnego z interesariuszami przy podejmowaniu istotnych decyzji jest niezwykle ważne dla efektywności wdrażanych założeń.

Udział interesariuszy podczas tworzenia *Programu Rewitalizacji*

Podczas opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* przeprowadzono spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz ankietyzację, aby zapewnić im aktywny udział i zapoznać interesariuszy z przedmiotowym dokumentem. Propozycje i argumenty mieszkańców wysunięte podczas dyskusji oraz analiza uzupełnionych przez nich ankiet, były istotnym aspektem brany pod uwagę podczas podejmowania decyzji o wyborze obszaru rewitalizacji oraz projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Tłuchowo. Ponadto, pracownicy Urzędu Gminy Tłuchowo publikowali ogłoszenia i komunikaty na stronie internetowej Gminy i tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy, dotyczące postępów prac nad przygotowaniem dokumentu.

Partycypacja społeczna dąży do bezpośredniego włączenia i zaangażowania całej społeczności lokalnej oraz pozostałych interesariuszy w proces rewitalizacji. Narzędzie to stanowi podstawę do przygotowania skutecznego *Programu Rewitalizacji*. Spotkania konsultacyjne pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a przeprowadzona

w następnym etapie dyskusja, dostarczyła konkretnych sugestii do określenia obszaru zdegradowanego. Wspólna analiza potencjalnych możliwości rozwojowych i zgłoszone propozycje projektowe przyczynią się do efektywnej realizacji *Programu*. Przeprowadzone konsultacje zapewniły:

- dostarczenie mieszkańcom pełnej wiedzy o charakterze planowanych działań;
- wzrost społecznej aktywności i zaangażowania mieszkańców w przygotowanie i realizację *Programu Rewitalizacji*;
- rozpoznanie problemów i potrzeb mieszkańców;
- pozyskanie opinii i uwag mieszkańców na temat *Programu Rewitalizacji*.

Konsultacje społeczne stanowią proces dialogu między interesariuszami, który pozwala na podjęcie przez Gminę optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Aktywne zaangażowanie interesariuszy oferuje możliwość ich identyfikacji z Gminą i znalezienie rozwiązań projektowych zadowalających wszystkich uczestników. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań rewitalizacyjnych na wszystkich jej etapach tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.

Dla zapewnienia prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i uzyskaniu zamierzonych efektów, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania *Programu Rewitalizacji* na terenie Gminy Tłuchowo opierał się na przeprowadzaniu różnych form partycypacji społecznej, do których należy zaliczyć ankietyzację oraz trzy spotkania konsultacyjne na terenie Gminy.

PROCES KONSULTACJI SPOŁECZNYCH W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

W ramach procesu partycypacji społecznej na terenie Gminy Tłuchowo odbyły się 3 spotkania konsultacyjne. Miały one miejsce 12 maja 2016 roku, 24 sierpnia 2016 roku oraz 23 czerwca 2017 r. Pierwsze z nich pozwoliło na przedstawienie i wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Spotkanie przeprowadzone zostało w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści. Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału, została również przygotowana wizualizacja sporządzona w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem różnorodnych form graficznych. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, została przeprowadzona dyskusja. Miała ona na celu ustalenie problemów jakie występują na terenie Gminy i które według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Przebieg konsultacji obejmował również:

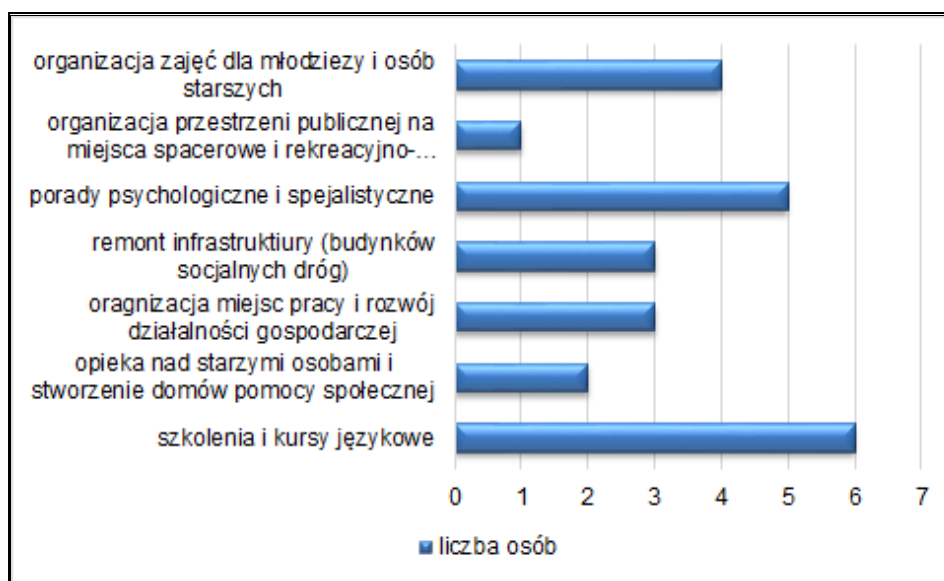
- analizę stanu obecnego i problemów społeczno-gospodarczych Gminy;
- analizę zamierzeń rewitalizacyjnych określonych przez Gminę;
- dyskusję nad zadaniami i problemami i potrzebami interesariuszy w obrębie obszarów rewitalizacyjnych.

W spotkaniach udział wzięli pracownicy Urzędu Gminy, mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele wspólnot itp. Informacje o konsultacjach zamieszczane były na stronie internetowej Gminy Tłuchowo oraz w Urzędzie Gminy na tablicy ogłoszeń. Przeprowadzone konsultacje dały podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji i określenia jego priorytetowych działań oraz najbardziej oczekiwanych efektów.

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

Mieszkańcy zapytani zostali o projekty rewitalizacyjne niezbędne do podjęcia na obszarze rewitalizowanym.

Wykres 11. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze społeczno-gospodarczej

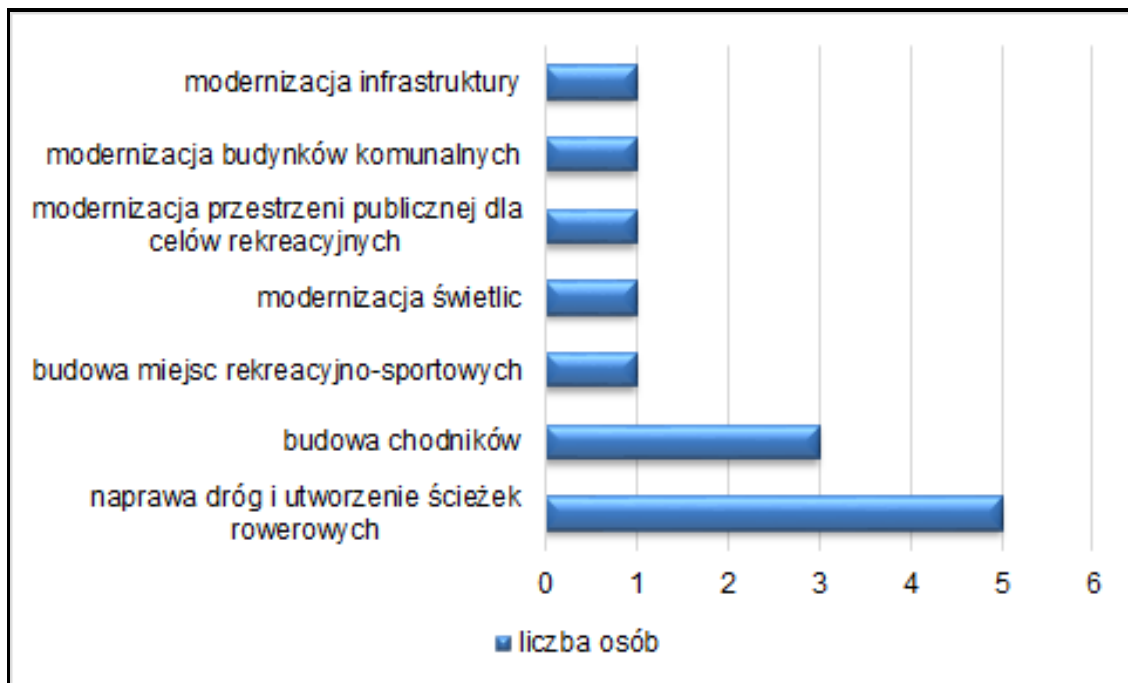

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Mieszkańcy zasugerowali, że na terenie Gminy Tłuchowo, najważniejszymi inwestycjami do przeprowadzenia w najbliższym czasie są szkolenia i kursy językowe, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży np. organizacja kół zainteresowań oraz zagospodarowanie terenu i adaptacja na cele rekreacyjno-sportowe. Istotna okazała się również dostępność porad psychologa w zakresie uzależnień, problemu przemocy w rodzinie czy opieki nad dziećmi. Duża część mieszkańców zasugerowała również przydatność spotkań z doradcą

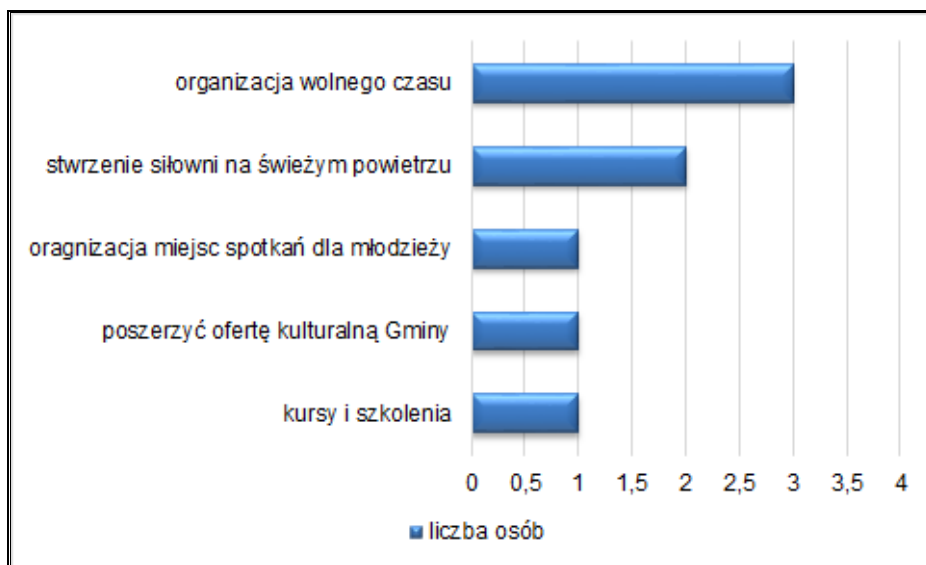
zawodowym w celu zwiększenia swoich szans na rynku pracy oraz konieczność opieki nad starszymi mieszkańcami Gminy Tłuchowo.

Wykres 12. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze infrastrukturalno-technicznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze infrastrukturalno-technicznej mieszkańcy wskazali na konieczność poprawy stanu infrastruktury drogowej oraz rozbudowy sieci ścieżek rowerowych. Dodatkowo, na terenie Gminy powinny zostać podjęte działania w zakresie zwiększenia liczby chodników, zagospodarowania terenu oraz jego adaptacji na cele rekreacyjno-sportowe. Ważnym aspektem dla mieszkańców jest także modernizacja budynków komunalnych i świetlic znajdujących się na obszarze Gminy.

Wykres 13. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze kulturalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze kulturalnej mieszkańcy wskazali na konieczność organizacji czasu wolnego oraz stworzenie miejsc rekreacyjno-sportowych (np. siłowni na świeżym powietrzu). Dodatkowo powinny zostać podjęte działania mające na celu wzbogacenie oferty kulturalnej Gminy poprzez np. organizację większej ilości imprez kulturalnych. Ważnym aspektem wskazanym przez mieszkańców Gminy są kursy i szkolenia oraz organizacja miejsc spotkań dla młodzieży.

Wykres 14. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze środowiskowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze środowiskowej mieszkańcy wskazali na działania, których celem byłaby likwidacja dzikich wysypisk śmieci. Ankietowani wskazali również na potrzebę zagospodarowania terenów na miejsca spacerowe oraz stworzenie sieci ścieżek rowerowych i edukacyjnych.

Ponadto, projekt *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* został poddany konsultacjom społecznym w celu zebrania uwag i opinii od mieszkańców Gminy, o których informacja umieszczona została również na stronie internetowej Gminy. Zgłoszone spostrzeżenia zostały uwzględnione w Programie.

Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, debat, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów jakie występują na terenie Gminy Tłuchowo. Ponadto, mieszkańcy przedstawili propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w przedmiotowym dokumencie. Zorganizowane spotkania pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a dyskusja na temat problemów jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do realizacji zadań, dostarczyła konkretnych sugestii od społeczności i organizacji, zawartych następnie w *Programie Rewitalizacji*.

Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji *Programu Rewitalizacji*.

Włączenie interesariuszy w proces wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania *Programu Rewitalizacji* będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze *Programu Rewitalizacji* będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno - funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację *Programu Rewitalizacji*. Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*:

- **Gmina Tłuchowo** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania *Programu Rewitalizacji*. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto, tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają

uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy należy zaliczyć:

- inicjowanie projektów rewitalizacji zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
 - pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
 - angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
 - komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
 - monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
 - zarządzanie procesem rewitalizacji,
 - tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
 - prowadzenie działań promocyjnych,
 - monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
 - wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie** - to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich”. Ponadto, odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji, gdyż posiada niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
 - **Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich”, mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
 - **Mieszkańcy Gminy Tłuchowo** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do

rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców Gminy.

- **Lokalni przedsiębiorcy** – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto, przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie rewitalizowanym.
- **Lokalne organizacje pozarządowe:**
 - Towarzystwo Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Jagna" z Tłuchowa.
 - Stowarzyszenie "Nowoczesna Gospodyni" z Turzy Wilczej.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Nad Skrwą" z Tłuchówka.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Źródłanki" ze Źródeł.

Stowarzyszenia/organizacje pozarządowe uczestniczą przede wszystkim przy tworzeniu bazy produktów regionalnych, zachowaniu tradycji, obyczajów lokalnych. Prowadzą one swoją działalność na rzecz ogółu społeczeństwa Gminy Tłuchowo oraz wspierają rozwój obszarów i społeczną aktywność obywateli.

Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia, że *Program Rewitalizacji* wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Analiza sytuacji finansowej Gminy Tłuchowo, przedstawia możliwości finansowe Gminy w celu finansowania lub współfinansowania określonych działań inwestycyjnych na obszarach objętych rewitalizacją. Pozostałymi źródłami finansowania, oprócz środków pochodzących z gminy mogą być:

- środki wspólnot budynków objętych *Programem Rewitalizacji*,
- środki z budżetu państwa,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej (pozyskanie dotacji),
- zobowiązania finansowe (kredyty, pożyczki),
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Podstawowym źródłem finansowania projektów zaplanowanych do zrealizowania w ramach *Programu Rewitalizacji* będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020. Realizacja projektów będzie możliwa, poprzez zapewnienie komplementarności i skoordynowania projektów z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach EFS i EFRR.

Ze środków EFS wspierane będą głównie projekty w ramach:

- Osi Priorytetowej 8. Aktywni na rynku pracy
 - Poddziałanie 8.2.1. Wsparcie na rzecz podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia
- Osi Priorytetowej 9. Solidarne społeczeństwo
 - Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne,
 - Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych,
- Osi priorytetowej 11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność
 - Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR

Ze środków EFRR wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie:

- Osi Priorytetowej 6. Solidarne społeczeństwo konkurencyjne kadry:
 - Działania 6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych
- Osi Priorytetowej 7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność:
 - Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.

W związku z tym, w poniższej tabeli przedstawiono zestaw działań i poddziałań związanych z rewitalizacją oraz projektów, które mogą być komplementarne w ramach działań rewitalizacyjnych.

Tabela 21. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 związane z rewitalizacją

Oś	Działanie	Poddziałanie	Fundusz
8. Aktywni na rynku pracy	Działanie 8.1 Podniesienie aktywności zawodowej osób bezrobotnych poprzez działania powiatowych urzędów pracy		EFS
	Działanie 8.2 Wspieranie aktywności zawodowej w regionie	Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie na rzecz podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia	
	Działanie 8.3 Wsparcie przedsiębiorczości i samo zatrudnienia w regionie		
1. Solidarne społeczeństwo	Działanie 9.2 Włączenie społeczne	Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne	EFS
	Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych	Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych	
11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		EFS
7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność		EFRR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”

Zaplanowane projekty będą mogły być również finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Programu Kapitał Ludzki 2014-2020.

Tabela 22. Główne projekty/ przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
								Środki Publiczne			Środki prywatne			
						%	zł	EFS	EFRR	Inne				
Kłobukowo	2017-2023	1.Zajęcia językowe	społeczny	1.Zajęcia językowe	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Kłobukowo	2017-2023	2.Zajęcia dodatkowe	społeczny	2.Zajęcia dodatkowe	Gmina Tłuchowo	85%	59 500,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Kłobukowo	2017-2023	3. Szkolenia dla mieszkańców	społeczny	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	Gmina Tłuchowo	85%	102 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Kłobukowo	2017-2023	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	społeczny	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	Gmina Tłuchowo, PUP	85%	127 500,00	X				Działanie 8.1 Podniesienie aktywności zawodowej osób bezrobotnych poprzez działania powiatowych urzędów pracy		
Kłobukowo	2017-2023	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	5. Utworzenie klubu seniora	Gmina Tłuchowo	85%	110 500,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na		

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
								Środki Publiczne			Środki prywatne			
						%	zł	EFS	EFRR	Inne				
												obszarach objętych LSR		
Kłobukowo	2017-2023	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Suminek	2017-2023	1.Zajęcia językowe	społeczny	1.Zajęcia językowe	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Suminek	2017-2023	2.Zajęcia dodatkowe	społeczny	2.Zajęcia dodatkowe	Gmina Tłuchowo	85%	59 500,00					Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Suminek	2017-2023	3. Szkolenia dla mieszkańców	społeczny	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	Gmina Tłuchowo	85%	102 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Suminek	2017-2023	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	społeczny	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje zawodowe	Gmina Tłuchowo, PUP	85%	127 500,00	X				Działanie 8.1 Podniesienie aktywności zawodowej osób bezrobotnych poprzez działania powiatowych		

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
								Środki Publiczne			Środki prywatne			
						%	zł	EFS	EFRR	Inne				
												urzędów pracy		
Suminek	2017-2023	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	5. Utworzenie klubu seniora	Gmina Tłuchowo	85%	110 500,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Suminek	2017-2023	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Źródła	2017-2023	1.Zajęcia językowe	społeczny	1.Zajęcia językowe	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Źródła	2017-2023	2.Zajęcia dodatkowe	społeczny	2.Zajęcia dodatkowe	Gmina Tłuchowo	85%	59 500,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Źródła	2017-2023	3. Szkolenia dla mieszkańców	społeczny	3. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy	Gmina Tłuchowo	85%	102 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Źródła	2017-2023	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje	społeczny	4. Kursy przekwalifikujące lub podnoszące kwalifikacje	Gmina Tłuchowo, PUP	85%	127 500,00	X				Działanie 8.1 Podniesienie aktywności		

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
								Środki Publiczne			Środki prywatne			
						%	zł	EFS	EFRR	Inne				
		zawodowe		zawodowe								zawodowej osób bezrobotnych poprzez działania powiatowych urzędów pracy		
Źródła	2017-2023	5. Utworzenie klubu seniora	społeczny	5. Utworzenie klubu seniora	Gmina Tłuchowo	85%	110 500,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		
Źródła	2017-2023	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	6. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo	85%	85 000,00	X				Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		

Źródło Opracowanie własne

Tabela 23. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne - harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcie rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFS	EFRR	Inne	
Kłobukowo	1	Przestrzenno-funkcjonalny	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej	300 000,00		X		X
	2	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa chodników w sołectwie Kłobukowo	250 000,00		X		X
	3	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Kłobukowo	800 000,00		X		X
Suminek	1	Przestrzenno-funkcjonalny	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej	300 000,00		X		X
	2	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa chodników w sołectwie Suminek	250 000,00		X		X
	3	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Suminek	800 000,00		X		X
Źródła	1	Przestrzenno-funkcjonalny	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej	300 000,00		X		X
	2	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa chodników w sołectwie Źródła	250 000,00		X		X
	3	Przestrzenno-funkcjonalny	Przebudowa/modernizacja dróg w sołectwie Źródła	800 000,00		X		X

Źródło Opracowanie własne

W miarę wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, nie wyklucza się aktualizacji dokumentu i projektów. W pierwszej kolejności zrealizowane zostaną projekty odnoszące się do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zaplanowane działania będą

uzupełnione i wsparte przez odpowiednie działania infrastrukturalne. Ich realizacja przyczyni się do poprawy dostępności i warunków życia mieszkańców, co z kolei będzie miało wpływ na integrację lokalnej społeczności i aktywizację gospodarczą. Wszystkie działania uwzględnione w projektach głównych i uzupełniających są ze sobą zintegrowane i oddziałują na obszar rewitalizacji, co wpływa na prowadzenie przez JST kompleksowej rewitalizacji. Skutkiem takich działań jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji.

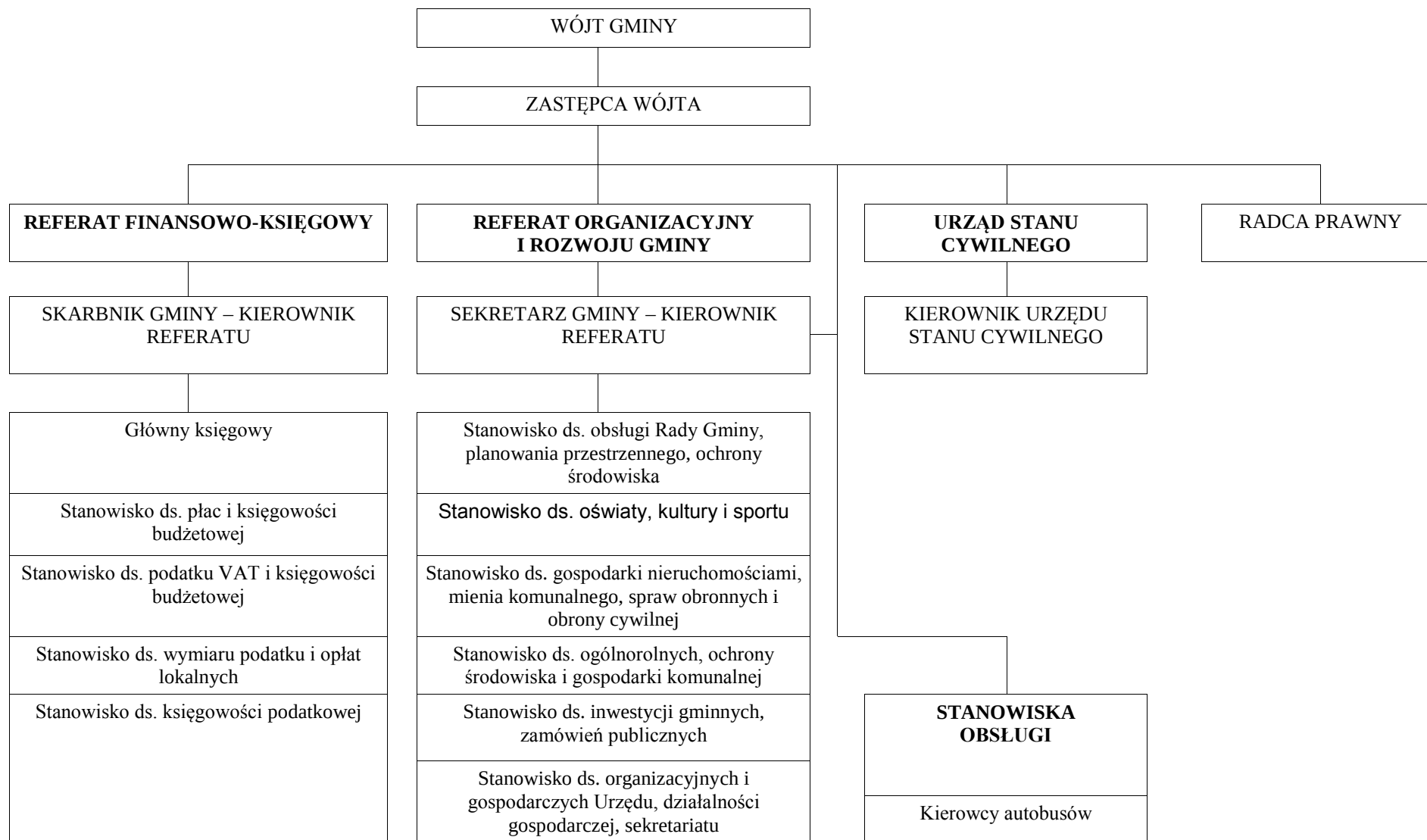
13. System realizacji (wdrażania) *Programu Rewitalizacji*

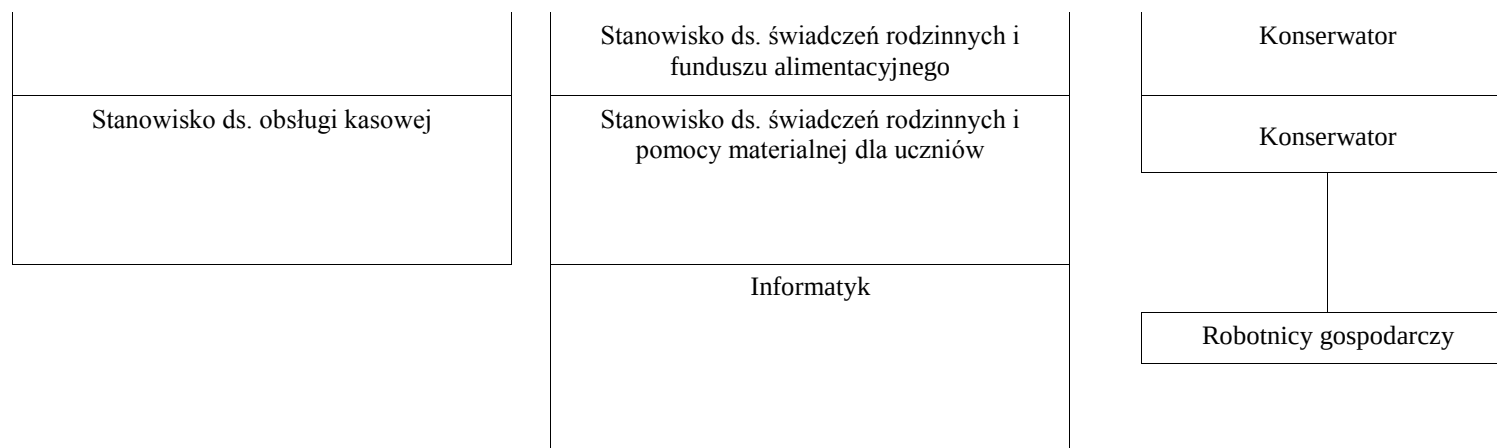
Program Rewitalizacji jest dokumentem złożonym, który wyznacza cele i określa kierunki działań w różnych sferach i na kilka lat. W związku z tym, wykonanie jego założeń odbywa się poprzez zintegrowany system wdrażania, zmierzający do ich skutecznej realizacji. System wdrażania *Programu* opiera się na wzajemnym współdziałaniu różnych podmiotów oraz zapewnianiu spójności i uzupełniania się procedur, a co za tym idzie spełnia wymóg komplementarności proceduralno-instytucjonalnej.

Podstawowym warunkiem obowiązywania *Programu* jako funkcjonującego aktu prawa jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Gminy Tłuchowo. Podmiotem wdrażającym założenia *Programu* będą władze Gminy Tłuchowo. Proces ten odbywać się będzie przez doświadczonych pracowników Urzędu Gminy Tłuchowo. Do ich zadań należeć będzie przede wszystkim sprawowanie nadzoru nad skutecznością i prawidłowością realizacji założonych w dokumencie założeń, a także:

- tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- koordynacja wdrażania wyznaczonych działań,
- monitoring wdrażanych poszczególnych działań,
- ocena skuteczności przeprowadzonych działań,
- aktualizacja *Programu Rewitalizacji*,
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz dialogu społecznego.

Nad realizacją projektów wynikających i zapisanych w *Programie Rewitalizacji* czuwać będą pracownicy Referatu organizacyjnego i rozwoju gospodarczego. W związku z faktem, że realizacja tego etapu należeć będzie do komórki Urzędu Gminy, trwałość projektu w wymiarze instytucjonalnym nie jest zagrożona. Poszczególne obowiązki będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. Na poniższym rysunku przedstawiono schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Tłuchowie.

Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Tłuchowo

Źródło: Załącznik do regulaminu organizacyjnego Urzędu Gminy w Tłuchowie (Zarządzenie Nr 9/2002 Wójta Gminy Tłuchowo z dnia 30 grudnia 2002 roku)

Z analizy aktualnej sytuacji Urzędu Gminy w Tłuchowie wynika, iż obecnie funkcjonująca struktura organizacyjna jest adekwatna do zadań, jakie Gmina realizuje oraz warunków i charakteru prowadzonej przez jednostkę działalności. Biorąc pod uwagę zakres działalności związany z wdrażaniem zagadnień poruszanych w *Programie Rewitalizacji* należy stwierdzić, że w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Gminy funkcjonuje odpowiednio przygotowany zespół.

Ponadto, istotną rolę w niniejszych procesach odegrają również pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Pracownicy Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na zakres swoich obowiązków i kompetencje, odpowiedzialni za realizację konkretnych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będą stanowili grupy robocze wdrażania niniejszego dokumentu.

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w realizacji Programu

Koordynacja *Programu Rewitalizacji* leży w obowiązkach Gminy. Za zarządzanie przedsięwzięciami, w tym wdrażanie oraz monitorowanie odpowiedzialni będą wyznaczeni przez Wójta Gminy pracownicy. Zajmować się będą koordynacją procesu rewitalizacji, w tym poszczególnych przedsięwzięć i zadań. Ich zakres działań obejmuje:

- współpracę z podmiotami zaangażowanymi w realizację *Programu*;
- koordynację działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania kilku komórek organizacyjnych oraz strony społecznej;
- współpracę z zewnętrznymi podmiotami realizującymi zadania wynikające z *Programu Rewitalizacji* lub z nimi powiązane;
- przygotowanie i składanie wniosków o dofinansowanie, czy pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zaplanowanych projektów,
- odpowiedzialność merytoryczna za sprawy związane z inwestycjami, przygotowaniem dokumentacji dotyczących zamówień publicznych,
- zbieranie informacji do monitorowania projektów oraz organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego,
- ocena projektów zgłoszonych do realizacji pod kątem osiągnięcia celów programu,
- opracowanie systemu sprawozdawczości z realizacji *Programu*,
- dokonywanie okresów przeglądów realizacji projektów,
- sporządzenia raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji *Programu*,
- prowadzenie działań promocyjnych i publikacje informacji na temat realizacji *Programu*,
- przyjmowanie i weryfikacja wniosków od podmiotów zgłaszających udział w programie oraz planowanie kolejnych działań w ramach *Programu*,
- weryfikacja kompleksowości kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- weryfikacja założeń programu i jego aktualizacja na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań.

Jednym z kluczowym elementów realizacji *Programu* jest prowadzenie systematycznego dialogu pomiędzy interesariuszami a osobami zaangażowanymi w tworzenie i wdrażanie założeń. W związku z tym, niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań promocyjno-informacyjnych, tj.:

- umieszczanie na stronie internetowej Gminy informacji o postępach we wdrażaniu PR,
- umieszczenie informacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy,

- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi,
- umieszczanie tablic reklamowych i tablicy pamiątkowej w miejscach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą informować o zakresie projektu,
- publikacje w lokalnej prasie, radiu.

W systemie organizacyjnym przygotowania, wdrażania i monitoringu PR należy uwzględnić także udział organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli przedsiębiorców i samych mieszkańców terenów rewitalizowanych. Efektywne włączenie przedstawicieli mieszkańców w system zarządzania PR będzie miało szczególną rolę aktywizującą społeczność lokalną oraz budowanie tożsamości z miejscem zamieszkania. Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe na bieżąco będą mogli zgłaszać swoje problemy oraz propozycje do ujęcia w *Programie Rewitalizacji* w następujący sposób:

- za pośrednictwem samodzielnych stanowisk wydzielonych w strukturze Urzędu Gminy bezpośrednio zaangażowanych w proces rewitalizacji;
- za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w szczególności osoby będące podopiecznymi GOPS) – GOPS zgłaszane potrzeby i propozycje przekazuje Wójtowi oraz Radzie Gminy przede wszystkim w ramach sporządzanych raportów;
- bezpośrednio do Wójta Gminy Tłuchowo w ramach indywidualnych spotkań w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach z mieszkańcami organizowanymi w poszczególnych sołectwach;
- za pośrednictwem Radnych i Sołtysów, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami mieszkańców Gminy Tłuchowo, w tym również mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Powyższe działania mają na celu włączenie wszystkich zainteresowanych i możliwość uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących rewitalizacji, a co za tym idzie, stworzenie przez władze korzystnego klimatu skłaniającego do aktywnego, społecznego udziału wszystkich interesariuszy w procesie rewitalizacji.

Niniejszy dokument dla efektywnej realizacji zapisanych w nim celów i założeń został oparty m.in. na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina Tłuchowo planuje pozyskiwać wsparcie na inwestycje, wykorzystując możliwość otrzymania dofinansowania na określone projekty unijne. W związku z tym, zobowiązuje się przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych.

Harmonogram realizacji procesu rewitalizacji

Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo, obejmuje okres od 2016 roku do 2026 roku. W 2016 roku zostały rozpoczęte prace nad przedmiotowym dokumentem: dokonano diagnozy i wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Uruchomienie

Programu nastąpi w 2017 roku - przedsięwzięcia będą realizowane w latach 2017-2026. Ocena okresowa będzie odbywać się co dwa lata, a raport końcowy złożony zostanie w 2026 roku.

Tabela 24. Harmonogram realizacji *Programu Rewitalizacji*

Termin	Działanie
2016 r.	Rozpoczęcie prac nad <i>Programem Rewitalizacji</i> , konsultacje społeczne, opracowanie projektu dokumentu
I połowa 2017 r.	Uchwalenie ostatecznej wersji <i>Programu Rewitalizacji</i>
II połowa 2017 r.	Uruchomienie <i>Programu Rewitalizacji</i> Rozpoczęcie wdrażania <i>Programu Rewitalizacji</i>
2019 r.	Ocena okresowa I
2021 r.	Ocena okresowa II
2023 r.	Ocena okresowa III
2025 r.	Ocena okresowa IV
2026 r.	Raport końcowy

Źródło: Opracowanie własne

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu

Monitorowanie jest to proces polegający na systematycznym zbieraniu, analizowaniu, raportowaniu ilościowych i jakościowych danych, opisujących postępy i efekty realizowanych zadań, określonych w *Programie*. Sprawny system monitoringu jest niezbędny dla oceny skuteczności i prawidłowości przeprowadzanych działań.

W zależności od charakteru dostępnych danych przeprowadzone zostaną dwa rodzaje monitoringów:

- monitoring rzeczowy – dostarcza informacje na temat efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na podstawie wskaźników;
- monitoring finansowy – dostarcza informacje na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, które będą podstawą do oceny efektywności i racjonalności wydatkowania potencjalnych środków.

Zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020*, raport dotyczący oceny skuteczności działań wynikający z przeprowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzany powinien być co najmniej raz na 2 lata i przekazywany IŻ RPO. Sugerowane jest jednak jego coroczne sporządzanie, w celu pełnej kontroli nad wykonalnością projektów

realizowanych w ramach LPR. Zakres przedmiotowych raportów powinien obejmować następujące informacje, dotyczące:

- wskaźników stanu kryzysowego,
- postępów finansowych, źródłach finansowanych zadań,
- postępów rzeczowych, zgodności z przyjętym harmonogramem,
- przebiegu wdrażania poszczególnych projektów,
- sposobu komunikacji ze wspólnotą lokalną w zakresie wdrażania *Programu*.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie postępów realizacji Programu Rewitalizacji będzie Urząd Gminy Tłuchowo i wyznaczony w jego strukturze odpowiedni pracownik. Będzie on współpracował z instytucjami, które są również zaangażowane w proces rewitalizacji, m.in. GOPS, PUP. Do jego zadań będzie należało m.in. przygotowanie odpowiedniego formularza oceny projektu umożliwiającego analizę wartości wskaźników.

Dzięki ocenie okresowej, możliwa będzie do uzyskania ocena efektywności realizowanych przedsięwzięć i weryfikacja kierunku zachodzących zmian.

Istotnym elementem jest aktualizacja dokumentu, w przypadku wystąpienia podczas jego realizacji zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji lub na terenie pozostającym z nim zależności i wywierającym na niego wpływ. W przypadku takiej sytuacji istnieje konieczność dokonania odpowiednich zmian i uchwały jego aktualizacji. Mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe będą mogli brać czynny udział w przygotowaniu, wdrażaniu i monitoringu PR w ramach sporządzanej przez Wójta Gminy aktualizacji. Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi mieszkańcom zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. Najważniejszym zadaniem Gminy jest stworzenie warunków zaspokajania potrzeb jej mieszkańców. W związku z tym, w ramach niniejszej procedury mieszkańcy obszarów rewitalizacji będą mogli również proponować nowe zadania do ujęcia w PR, co będzie miało znaczący wpływ na przebieg rewitalizacji w kolejnych latach. Zgłoszone wnioski zostaną uwzględnione podczas aktualizacji PR. W związku z powyższym, przedmiotowy projekt będzie podlegał kontroli obywatelskiej, która dotyczy nadzoru nad funkcjonowaniem instytucji i wypełnianiem założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Reasumując, efektywne wdrażanie *Programu Rewitalizacji* wymaga stałego monitorowania efektów rzeczowych i finansowych poszczególnych projektów. W celu uwidocznienia zmian zachodzących w obszarze prowadzonych działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest porównywanie wskaźników wg stanu na początku okresu z tymi samymi wskaźnikami osiąganymi w późniejszych etapach realizacji *Programu Rewitalizacji*.

15. Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	12
Tabela 2. Ludność Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015	12
Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	13
Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	13
Tabela 5. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku	13
Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Tłuchowo na tle powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	14
Tabela 7. Wskaźnik WS1 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo	19
Tabela 8. Wskaźnik WS2 - stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy Tłuchowo	20
Tabela 9. Wskaźnik WS3 - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo	21
Tabela 10. Wskaźnik WS 4 - udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo	22
Tabela 11. WS5 – wskaźnik przestępstw kryminalnych (popołnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	23
Tabela 12. Wskaźnik WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	24
Tabela 13. Koncentracja negatywnych zjawisk na terenie Gminy Tłuchowo	25
Tabela 14. Charakterystyka powierzchni i liczby mieszkańców zdegradowanych sołectw	29
Tabela 15. Liczba ludności i powierzchnie obszarów rewitalizowanych	30
Tabela 16. Cele rewitalizacji i kierunki działań dla Gminy Tłuchowo	47
Tabela 17. Wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu	48
Tabela 18. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	50
Tabela 19. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	54
Tabela 20. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013	59
Tabela 21. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 związane z rewitalizacją	71
Tabela 22. Główne projekty/ przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	72
Tabela 23. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne - harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	76
Tabela 24. Harmonogram realizacji <i>Programu Rewitalizacji</i>	83

16. Spis rysunków

Rysunek 1. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Tłuchowo	27
Rysunek 2. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji	28
Rysunek 3. Obszary objęte rewitalizacją na terenie Gminy Tłuchowo	31
Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Tłuchowo	79

17. Spis wykresów

Wykres 1. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo	33
Wykres 2. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo	34
Wykres 3. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Kłobukowo	34
Wykres 4. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Kłobukowo	36
Wykres 5. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Suminek ..	37
Wykres 6. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Suminek.....	39
Wykres 7. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Źródła	41
Wykres 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Źródła.....	42
Wykres 9. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Źródła.....	43
Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Źródła	44
Wykres 11. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze społeczno-gospodarczej.....	64
Wykres 12. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze infrastrukturalno-technicznej.....	65
Wykres 13. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze kulturalnej	66
Wykres 23. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze środowiskowej	66